

Coffee, extra Strong with a shot of Identity

Een onderzoek binnen de antimilitaristische non profit Coffee Strong, naar de wijze waarop Irak veteranen betekenis geven aan hun getransformeerde 'zelf'.

Master Thesis Culturele Antropologie:
Multiculturalisme in vergelijkend perspectief

Naam: Bibianne van Loon
Studentnummer: 3925781
E-mailadres: Bibianne.van.loon@gmail.com
Begeleidtser: Dorien Claessen MSc
Datum: 15 augustus 2013

Inhoudsopgave	
Voorwoord	2
I Inleiding	3
1.1 Theorieën en concepten: de (persoonlijke) wereld na 9/11	5
1.2 Onderzoekslocatie en populatie	7
1.3 Methodologie en (zelf)reflectie	9
1.4 Structuur	11
II Verbeelding	13
2.1 De wortels van de ‘War on Terror’	13
2.2 De ‘War on Terror’ en de legitimatie van geweld binnen het Amerikaanse politieke discours	15
2.3 De culturele wortels van nationalisme en de Amerikaanse soldaat als held	18
III Realiteit	23
3.1 Van burger naar militair	24
3.2 Op uitzending naar Irak	29
IV Invulling	38
4.1 De context van Coffee Strong	39
4.2 Betekenisgeving	42
4.2 Toekomstplannen	47
V Conclusie	49
5.1 Bewustwording	49
5.2 Invulling	50
5.3 Consequenties, reflectie en ontdekkingen	52
5.4 Vervolgonderzoek	53
VI Bibliografie	54

Voorwoord

Toen ik mij inschreef voor de master: Multiculturalisme in Vergelijkend Perspectief aan de Universiteit van Utrecht had ik geen moment stilgestaan bij het feit dat ik zes maanden later als beginnend antropoloog in het vliegtuig zou zitten naar Seattle. Eindelijk kon ik mijn jarenlange fascinatie in de gevolgen van oorlog op een persoon omzetten tot een concreet zelf opgezet onderzoek. Uiteraard was mijn veldwerk en deze thesis niet mogelijk geweest zonder de hulp van anderen.

Allereerst wil ik de codirecteuren Alex en Andrew van Coffee Strong bedanken voor hun gastvrijheid, hulp, openheid en gezelligheid. Zonder de gastvrijheid van Coffee Strong was het niet mogelijk geweest de vier veteranen te ontmoeten die een immense bijdrage hebben geleverd aan deze thesis. Speciale dank gaat dan ook uit naar Brent, Greg, Wil en Matt voor het feit, dat zij mij hebben toegelaten in hun denkwereld en dat ik ze altijd mocht benaderen met vragen. Ik heb grote bewondering voor de drive die deze veteranen bezitten en ik hoop dan ook dat zij op de bestemming mogen arriveren die zij voor ogen hebben. Door hun verhaal in deze thesis te delen hoop ik dat ik op een positieve wijze bijdraag aan deze reis.

Verder ben ik ook dank verschuldigd op Nederlandse bodem. Zo heeft mijn begeleidster Dorien Claessen MSc. mij zes maanden lang weten te motiveren en wist zij altijd feilloos de vinger op de zere plek te leggen als ik het even niet meer zag zitten. Ik wil haar dan ook hartelijk bedanken voor de goede begeleiding en de zoektocht naar de juiste antropologische wetenschappelijke theorieën. Verder zijn mijn ouders, zus en vriend een onmisbare steunpilaar geweest gedurende mijn veldwerk en schrijfproces. Niet alleen hebben zij mij financieel bijgestaan ook waren zij altijd bereid de vele geschreven stukken te lezen en met oprechte interesse hierop te reageren. Als laatste wil ik eveneens mijn schoonfamilie en vriendinnen bedanken, die zorgde voor afleiding maar eveneens ook diende als klankbord.

Bibianne van Loon

Utrecht, augustus 2013.

I Inleiding

“For some reason every conversation seems to lead back to a memory of my time in the army or Iraq.”

Irak veteraan Greg 2013

Het was tijdens onze gezamenlijke vrijwilligersdienst in het voor en door veteranen opgezette ‘worker center’ Coffee Strong dat de vijfendertig jarige veteraan Greg mij dit vertelde.

Vanwege de recente heropening van Coffee Strong liep het nog niet echt storm en dus zaten Greg en ik onderuitgezakt op de tweedehands bank. Kauwend op een stuk tabak en met een kop koffie in zijn hand vervolgt hij zijn verhaal:

Last night me and my wife sat around the kitchen table till two o’clock in the night. I kept talking about a short movie my fellow soldiers showed me in Iraq. It was a movie about soldiers who slit a dog his throat. Isn’t it weird that from all the shit I saw, this movie has such an impact?

Dit gesprek en de vele die volgden maakte duidelijk dat zelfs jaren na uitzending veteranen nog steeds bezig zijn met hun ervaringen in het leger en Irak. Deze ervaringen lopen als een rode lijn door hun leven en beïnvloeden hun omgeving, keuzes, gedachtes en kijk op de wereld.

Gedurende mijn veldwerkperiode van februari tot mei 2013 in Coffee Strong, kwam ik in aanraking met meerdere veteranen die nog dagelijks moeten omgaan met de gevolgen van de ‘War on Terror’. Door midden in hun wereld te stappen en hun verhalen te volgen werd het als antropologe mogelijk om te zien hoe de veteranen in Coffee Strong betekenis geven aan deze ervaringen en hoe zij hun leven opnieuw invullen. Niet alleen is de sociale omgeving hierop van invloed, ook speelt het Amerikaanse nationalistische discours gebaseerd op een politiek van angst en een obsessie met veiligheid hierin een belangrijke rol.

Sinds 9/11 is de wereld cruciaal veranderd (Lutz 2009; Bauman 2007; Appadurai 2006; Tsing 2005). De aanval van de Islamitische extremistische organisatie Al Quada op het Amerikaanse World Trade Center, het Pentagon en het Witte Huis resulteerde in de ‘War on Terror’. Binnen de Amerikaanse grenzen werd deze oorlog anders gearticuleerd dan in andere delen van de wereld (Appadurai 2006). Het Amerikaanse politieke (nationalistische) discours werd opnieuw ingevuld waarbij de nadruk kwam te liggen op ‘Wij’ versus ‘Zij’. Binnen dit discours werden de Amerikaanse soldaten en veteranen geportretteerd als helden en hoeders

van de Amerikaanse veiligheid. Onder de noemer 'War on Terror' werden de Amerikaanse soldaten naar Irak gezonden om de Amerikaanse veiligheid te waarborgen en de Irakese bevolking van een 'dictator' te bevrijden (Bush 2003). Zoals de antropologe Carolyn Nordstrom (1997) stelt, is de realiteit aan het front anders dan die van de regeringsbeambte achter zijn bureau. Voor de Amerikaanse soldaten in Irak was de 'War on Terror' een dagelijkse realiteit, waarin hij of zij voortdurend leefde in een staat van angst. Gedurende mijn veldwerk heb ik gezien dat de aanraking met verschillende vormen van geweld in Irak invloed heeft op het 'zelf' van de vier veteranen die ik in Coffee Strong heb gesproken. De aanraking met geweld leidde bij de veteranen tot een verandering in het door het Amerikaanse politieke nationalistische discours gevormde beeld van de Irakezen als het 'Kwaad'. Zo zagen de veteranen niet de Irakezen als het 'Kwaad' maar werd dit beeld nu geprojecteerd op de Amerikaanse staat en sommige van hun eigen 'broeders'. Daarnaast hadden de veteranen het idee dat ze alleen maar vochten voor de imperialistische drang van Amerika. Wat mijn interesse wekt, is hoe bepaalde veteranen zich door hun uitzending en diensttijd bewust zijn geworden van het mondiale en nationale decor waarbinnen de 'War on Terror' zich afspeelt en hoe zij met de impact die deze processen hebben op het 'zelf' proberen om te gaan. Ik sluit me hierbij aan bij de antropologe Anna Tsing die betoogd dat het belangrijker is om te onderzoeken hoe mensen mondialisering begrijpen en vormgeven, dan het proces van mondialisering te representeren als transcultureel historisch proces (Tsing in Inda & Rosaldo 2008: 83). Wat blijkt is dat geweld binnen de 'War on Terror' niet alleen leidt tot verwoesting en dood, maar in het geval van de veteranen ook aanzet tot een herontdekking en ontplooiing van het 'zelf' en het zich actief willen inzetten voor sociale rechtvaardigheid.

Hoewel de verhalen in deze thesis zich afspelen tegen de achtergrond van het antropologische debat over mondialisering en geweld, gaat het vooral over de persoonlijke wijze waarop de overlevende van dit geweld naderhand invulling geven aan hun eigen identiteit en persoonlijke wereld.

1.1 Theorieën en concepten: de (persoonlijke) wereld na 9/11

De in 2001 uitgevoerde aanval van Al Quada op het Amerikaanse World Trade Center, het Pentagon en het Witte Huis zorgde ervoor dat de ‘vredige’ transitie van de Nieuwe Wereldorde naar een tijdperk van mondiale integratie verder weg leek dan ooit (Tsing 2005: 11). De ‘verzoening’ van de wereld na de Koude Oorlog, maakte na 9/11 volgens de antropoloog Antonius Robben (2010) plaats voor een wereld verdeeld in zones van ‘Goed’ en ‘Kwaad’. De aanval was zoals de antropoloog Arjun Appadurai (2006) betoogt een aanval op de dominante marktpositie en verreikende militaire macht van Amerika. Het daaropvolgende tegenoffensief van Amerika werd onder de noemer ‘War on Terror’ mondiaal. Meerdere antropologen en sociologen beschrijven 9/11 dan ook als de schaduwzijde van mondialisering (Bauman 2007; Lutz 2009; Appadurai 2006; Tsing 2005; Robben 2010). In hoofdstuk twee zet ik in de paragraaf: *de wortels van de ‘War on Terror’* dit debat verder uiteen. Wat duidelijk naar voren komt is dat mondialiseringprocessen de wereld hebben doen laten trillen op zijn grondvesten. Zoals eerder aangestipt werd de ‘War on Terror’ binnen de Amerikaanse grenzen anders gearticuleerd dan in andere delen van de wereld (Appadurai 2006).

In hoofdstuk twee van de thesis staat de wijze waarop de Amerikaanse staat de ‘War on Terror’ articuleerde en trachtte te legitimeren centraal. Om dit te kunnen doen maak ik gebruik van de door Norman Fairclough (1995) geïntroduceerde kritische discoursanalyse. Fairclough stelde, dat er een relatie bestaat tussen taal en sociale systemen doordat ze beide invloed uitoefenen en tot constitutieve actie aanzetten (Poole 2010: 138). Fairclough gaat uit van de sturende werking van discours en sluit hierbij aan bij de poststructuralist Michael Foucault die het omschreef als volgt: *‘practices that systematically form the objects of which they speak’* (Foucault geciteerd in Mills 2007). Hoe iets wordt verwoord vormt dus datgene waarover het spreekt. Hierin speelt macht (zoals de macht die de staat bezit) een belangrijke rol aangezien deze kan vormen wat er binnen een samenleving als kennis en waarheid wordt aangenomen.

Om het Amerikaanse politieke nationalistische discours extra kracht bij te zetten werden de betekenissen van culturele componenten van het discours zoals de Amerikaanse vlag opnieuw ingevuld en werd er een beeld geconstrueerd van de terroristische ‘Ander’. Om dit proces theoretisch te kunnen duiden zal ik gebruik maken van het culturele model van Manicheïsme, de ‘uitzonderingstoestand’ en het ‘naakte leven’ van de filosoof Giorgio Agambe (1998) en het door de antropoloog Benedict Anderson (2006) geïntroduceerde verbeelde gemeenschap en het daarbij behorende gevoel van broederschap. Het culturele model van Manicheïsme verdeelt de wereld in categorieën van ‘Goed’/ ‘Wij’ en ‘Kwaad’/

‘Zij’ en gaat ervan uit dat het goede uiteindelijk zal overwinnen (Robben 2010: 142). De ‘Ander’ wordt binnen het discours gereduceerd tot het ‘naakte leven’ zonder rechten. Door het instellen van de ‘uitzonderingstoestand’ door de Amerikaanse staat, werden de positieve wetten in Irak werden opgeschort en kon het Amerikaanse geweld zijn gang gaan (Veraart & de Wilde 2004). Vervolgens werd er binnen het Amerikaanse discours het gevoel van ‘Wij’/ ‘Goed’ gestimuleerd wat volgens Benedict Anderson (2006) kan leiden tot een gevoel van broederschap waardoor mensen bereid zijn hun leven te geven voor hun vaderland.

In hoofdstuk drie laat ik zien dat er aan de frontlinie van de ‘War on Terror’ werd een hele andere realiteit zichtbaar werd. Waar Amerikaanse soldaten binnen het Amerikaanse politieke discours werden afgebeeld als helden en hoeders van de Amerikaanse veiligheid, bleef er in het oorlogsgebied bij de vier veteranen weinig van dit beeld over. De verandering in beeldvorming speelt in deze thesis een belangrijke rol. In hoofdstuk drie neem ik hiervoor als uitgangspunt de door de antropologe Carolyn Nordstrom (1997) geïntroduceerde ‘*experience becomes the self*’. Nordstrom betoogt dat de identiteit van de veteraan door zijn oorlogservaring en ervaring in het leger verandert (Nordstrom 1997: 185). Voor de vier veteranen betekende dit, dat zij niet meer de Irakezen zagen als het ‘Kwaad’ maar deze rol werd toebedeeld aan de Amerikaanse staat en sommige van hun medesoldaten. Om te laten hoe de verandering van het ‘zelf’ tot stand kwam zal ik in het hoofdstuk gebruik maken van het concept gehoorzaamheid zoals beschreven door psycholoog Stanley Milgram (1961), antropologen Catherine Lutz en Matthew Gutmann (2010) en legerofficier Dave Grossman (2002), de masculiene cultuur beschreven door Erin P. Finley (2011) en de veranderde vorm van oorlogsvoering beschreven door de antropoloog Antonius Robben (2010).

Om vervolgens te begrijpen welke rol de verandering van het ‘zelf’ speelt in het hedendaagse leven van de veteraan kom ik in hoofdstuk vier terug op het proces van zelftransformatie. Centraal staat in hoofdstuk vier de betekenis die de veteranen toekennen aan de door hun oorlogservaringen veranderde ‘zelf’. Om dit te kunnen doen gebruik ik wederom een citaat van de antropologe Carolyn Nordstrom (1997: 20) *Narrative is experience. But it's not the experience of that which it narrates*. Deze vul ik aan het concept *agency* zoals uiteengezet door socioloog Anthony Giddens (1984). Met het citaat van Nordstrom wil ik laten zien, dat het vertellen van een verhaal een andere ervaring is, dan de ervaring waarover in het verhaal wordt gesproken. Hierin is het van belang te kijken naar de locatie van waaruit de veteranen hun verhaal vertellen en met wie ze dit delen. De nadruk in het hoofdstuk ligt hierbij op de locatie Coffee Strong, familie, lotgenoten en de studie aan het Evergreen State College. Met het concept *agency* laat Giddens zien dat mensen reflectieve

wezens zijn die bewust hun plaats binnen sociale structuren kunnen veranderen. Met het concept *agency* zal ik laten zien, dat hoewel veteranen vastzitten binnen bestaande structuren zij de eerder besproken factoren zoals Coffee Strong, familie, lotgenoten en hun studie gebruiken om betekenis te geven aan hun ervaringen in Irak en hun diensttijd. Door te analyseren hoe de veteranen betekenis geven aan hun eigen ervaringen, wordt de discrepantie duidelijk die er bestaat tussen de veteranen en een groot deel van de Amerikaanse samenleving. Ondanks deze discrepantie proberen de veteranen niet te vervallen in slachtofferschap, maar gebruiken ze hun *agency* om hun (activistische) plannen voor de toekomst te realiseren en zich af te zetten tegen het Amerikaanse nationalistische politieke discours.

1.2 Onderzoekslocatie en populatie

Mijn onderzoek heeft zich afgespeeld binnen de muren van de non profit organisatie Coffee Strong. Coffee Strong is een antimilitaristische organisatie die zich inzet voor het welzijn en de rechten van soldaten en veteranen in de Amerikaanse samenleving. Verder richt Coffee Strong zich op het verkleinen van het budget van het Pentagon, de bekritisering van de Amerikaanse binnenland en buitenland politiek en het verzet tegen de mondiale aanwezigheid van Amerikaanse troepen. Coffee Strong ligt in de stad Lakewood en is slechts 300 meter verwijderd van één van de vele ingangen van de militaire basis Fort Lewis McChord. Coffee Strong is gevestigd op de Union Avenue 15107. De rest van Union Avenue wordt gevuld door kappers, fastfood ketens, wasserettes en winkels met militair surplus.

Coffee Strong is opgericht in 2008. Het idee om Coffee Strong op te richten was ontstaan na het bekijken van de in 2005 verschenen documentaire van David Zeiger *Sir, no Sir!* Deze documentaire laat zien hoe de koffiehuis bewegingen tijdens de Vietnam oorlog tot stand kwamen en openlijk protesteerde tegen de oorlog. Anno 2013 wordt Coffee Strong geleid door de veteranen Alex en Andrew die het concept van koffiehuis hebben vervangen door die van een ‘worker center’. Deze verandering houdt in dat er niks meer over is van de eerdere café uitstraling en er ook geen uitgifte meer is van koffie en gebak. De nadruk wordt nu gelegd op het bieden van professionele hulp en een plek waar veteranen en soldaten in vertrouwen hun verhaal kunnen doen. Coffee Strong wordt draaiende gehouden door zowel burger als veteranen vrijwilligers.

Door vertraging in de verhuizing opende Coffee Strong pas eind maart 2013 zijn deuren. Coffee Strong als organisatie bleef in de tussentijd wel actief, maar opereerde vanuit een tijdelijk kleiner kantoor in Lakewood. Dit had als implicatie, dat ik minder goed toegang

had tot mijn onderzoekspopulatie. Echter, door mijn intensieve betrokkenheid bij de verhuizing en nevenactiviteiten rondom Coffee Strong werd ik onderdeel van de organisatie, waardoor het eerste contact met de veteranen in Coffee Strong eind maart soepeler verliep en sneller zijn vruchten afwierp. In ruil voor vrijwilligerswerk bood Coffee Strong mij een veilige plek om veteranen te ontmoeten.

Ik heb gedurende mijn veldwerk gesproken met zeven Irak veteranen. Uiteindelijk heb ik gekozen om voor deze thesis de verhalen van Brent, Greg, Matt en Wil te gebruiken. De keuze om de verhalen van deze veteranen te gebruiken had niks te maken met voorafgestelde eisen aan factoren als leeftijd, afkomst, etniciteit en religie. Wel had ik vooraf aan mijn veldwerk mijn keuze voor het geslacht afgebakend. Alex gaf in een telefoongesprek aan dat Coffee Strong voornamelijk werd bezocht door mannelijke veteranen waardoor ik mij op deze populatie ben gaan richten. De keuze om deze vier veteranen te gebruiken is gebaseerd op het feit, dat hun verhalen het beste inzicht geven op de wijze waarop een persoon zijn beeld over de oorlog, de samenleving en zichzelf kan veranderen. Uiteindelijk bleken alle vier de veteranen ongelovige blanke mannen in de leeftijdscategorie 30- 35 jaar. De vier veteranen zijn afkomstig uit verschillende delen van Amerika, maar wonen nu verspreid over Tacoma en Olympia. Hoewel de levenstrajecten van de vier veteranen verschillen (zo zijn Greg en Wil getrouwd en vertrekt Matt jaarlijks zes maanden naar Canada) volgen zij momenteel allemaal een studie aan het (liberale) Evergreen State College in Olympia en zijn ze alle vier actief verbonden als vrijwilliger aan Coffee Strong.

1.3 Methodologie en (zelf)reflectie

“An observer is under the bed. A participant observer is in it.”

John Whiting.

Door in mijn veldwerk gebruik te maken van onder andere participerende observatie plaatste ik mijzelf midden in de organisatie Coffee Strong. In ruil voor vrijwilligerswerk bood Coffee Strong mij vijf dagen per week een veilige plek waar ik veteranen kon ontmoeten. De vier veteranen die ik daar heb ontmoet vormen eveneens een aparte groep binnen de veteranengemeenschap. Hoewel veel veteranen door hun oorlogservaringen zijn getekend, hebben de vier veteranen hier betekenis aan proberen te geven door zich in te zetten voor Coffee Strong. Hiermee onderscheiden zij zich van andere veteranen, die bijvoorbeeld niet de wil of de capaciteiten bezitten om iets soortgelijks te verwezenlijken.

Mijn veldwerk is met name gebaseerd op participerende observatie. Bij participerende observatie gaat het om het verlaten van de methodologische ivoren toren en je als onderzoeker volledig inlaten met de onderzoeksparticipanten (Nordstrom & Robben 1995: 76). Ik ondersteunde mijn participerende observaties met semigestructureerde interviews en data verkregen via facebook en e-mail. Hoewel ik ‘slechts’ de verhalen van vier veteranen gebruik in deze thesis, zijn het wel verhalen van veteranen die zich volledig bloot hebben gegeven. Niet alleen was ik in staat meerdere (in)formele gesprekken met ze te voeren, ook kon ik de veteranen observeren gedurende hun vrijwilligersdienst, lunchpauze, interactie met andere veteranen en burgers en andere bezigheden binnen Coffee Strong. Hierdoor was ik in staat beter op de realiteit van de vier veteranen te reflecteren.

In een groot deel van de gesprekken die ik met de veteranen voerde speelde de oorlogservaringen in Irak een grote rol. Zoals de antropologe Carolyn Nordstrom stelt is in de context van oorlog altijd iets mis met de feiten die worden gegeven (1997: 43). Nordstrom doelt hier op de manipulatie van de ‘waarheid’. In deze thesis ben ik niet op zoek naar de ‘waarheid’, maar wil ik de verschillende realiteiten laten zien die er bestaan over oorlogszones. Zo verschillen de realiteiten van de veteranen onderling, maar verschilt deze ook van de realiteit zoals uitgedragen door de Amerikaanse staat. De vraag is naar welke stem luisteren en naar welke stem niet. Als onderzoeker heb ik ervoor gekozen de stemmen van de vier veteranen te volgen en uiteen te zetten hoe zij hun ervaringen in de Irak en het Amerikaanse leger invullen binnen hun eigen realiteit.

Uit mijn veldwerk bleek, dat de veteranen al vrij snel zeer open waren over hun oorlogservaringen in Irak en hun huidige leven. Hoewel ik dit mede wijt aan de vertrouwde omgeving van Coffee Strong, sluit ik mij ook aan bij Elaine Scarry (1985) die laat zien dat woorden voor mensen essentieel zijn in het reconstrueren van hun leefwereld. Zoals Alex gedurende mijn veldwerk al stelde vormt het praten over hun ervaringen voor veel veteranen een uitlaatklep en een wijze waarop zij hun eigen ervaringen beter kunnen vormgeven.

Ik heb de verhalen van de vier veteranen zo ‘objectief’ mogelijk willen weergeven. Maar zoals de antropologe Scheper-Huges betoogt zijn antropologen alles behalve “*neutral, dispassionate, cool and rational, objective observers of the human condition.*” (Scheper-Hughes 1995: 410). Als onderzoeker kreeg ik de keerzijde te horen die oorlog met zich meebrengt. Ik zag en hoorde wat voor effect de ‘War on Terror’ heeft op het leven van de soldaten die hierin hebben meegevochten. Daarnaast kwam ik eveneens in aanraking met de door Coffee Strong en de vier veteranen uitgedragen antioorlog sentimenten. Hoewel ik emotioneel ben geraakt door de verhalen van de vier veteranen en deels de antioorlog sentimenten heb overgenomen, heb ik besloten dit niet te laten doorwerken in het schrijven van deze thesis. Ik ben van mening dat ik de realiteit van de vier veteranen naar waarde kan beschrijven zonder mij toe te leggen op wat de antropoloog Jeffrey S. Juris (2007) noemt *militant ethnography*. Juris beschrijft *militant ethnography* als volgt: “*Militant ethnography involves a politically engaged and collaborative form of participant observation carried out from within rather than outside grassroots movements.*” (Juris 2007: 165). Hoewel ik ook vrijwilligersdiensten in Coffee Strong heb gedraaid en dezelfde antioorlog sentimenten bezit als de vier veteranen kan ik mijzelf niet met de veteranen vergelijken. De betekenis die zij toekennen aan deze antioorlog sentimenten en Coffee Strong zijn namelijk gebaseerd op ervaringen in de oorlog die ik als onderzoeker niet bezit. Daardoor bestaat er altijd een zekere (vaak onopzettelijk) afstand tussen veteranen en burgers.

Met alle personen die ik heb gesproken heb ik conform *informed consent* afgesproken dat ik in deze thesis hun voornamen gebruik en zijn zij op de hoogte dat ik bepaalde data gebruik in mijn thesis.

1.4 Structuur

De hoofdstukken van deze thesis heb ik ondergebracht in de thema's: 2) verbeelding, 3) realiteit en 4) invulling. Deze indeling correspondeert met de gebeurtenissen van afgelopen decennia, en de manier waarop de veteranen anno 2013 hierop terugkijken. In hoofdstuk twee staat de 'verbeelding' centraal. Hierin analyseer ik de wijze waarop de Amerikaanse staat de 'War on Terror' legitimeert. De wortels van de 'War on Terror', de werking van discours, macht en de rol van cultuur staat hierin centraal. In hoofdstuk drie richt ik mij op het thema 'realiteit'. Aan de hand van de persoonlijke verhalen van veteranen wordt de lezer meegenomen in de wereld van het leger en de uitzending naar Irak. Deze ervaringen bieden inzage op wat Nordstrom (1997: 7) noemt de realiteit van de frontlinie. Daarnaast zal ik laten zien hoe beide ervaringen voor de veteranen hebben bijgedragen tot een transformatie van het 'zelf' en hun beeld ten opzichte van de structuren waarin zij zich bevinden. Hoofdstuk vier richt zich vervolgens op de 'invulling'. De 'invulling' representeert de periode na de dienstitijd waarin de veteraan in het dagelijkse leven probeert om te gaan met het veranderde beeld ten opzichte van zichzelf en de structuren waarin hij zich bevindt. De invulling symboliseert eveneens de *agency* van de veteraan, waarin de locatie Coffee Strong, studie, familie, lotgenoten, verzet, activisme, dialoog, mogelijkheden en de herontdekking van het zelf centraal staan.

*They teach you how to hold a gun and to march line, they tell you everything's fine; until you
step on a land mine...*

Irak veteraan LaTona: 2013 Warrior Writers¹

---

¹ Warrior Writers in een open facebook groep waar veteranen gedichten of verhalen kunnen plaatsen. Dit gedicht is geplaatst op 01-08-2013.

II Verbeelding

In dit hoofdstuk ga ik in op de wijze waarop de Amerikaanse staat na 9/11 de ‘War on Terror’ en de inzet van de militaire macht heeft getracht te legitimeren door middel van een politiek discours gebaseerd op de verdeling tussen ‘Wij’ en ‘Zij’ en ‘Goed’ en ‘Kwaad’. Ik zal dit discours analyseren aan de hand van politieke speeches van president George W. Bush jr. die gericht waren aan de Amerikaanse burgers. Vervolgens zal ik aan de hand van wetenschappelijke theorieën en voorbeelden uit de praktijk laten zien hoe symboliek, tradities en een gedeelde geschiedenis door de Amerikaanse staat worden ingezet om het politieke discours te ondersteunen en hoe de ‘heroïsche’ rol van de Amerikaanse soldaat hier een rol in speelt. Hoewel deze politieke legitimatie op nationaal niveau al complex genoeg is, acht ik het toch van belang om in de eerste paragraaf de (mondiale) wortels van de ‘War on Terror’ bloot te leggen, aangezien de contextuele achtergrond van onzekerheid, veiligheid en angst die deze wortels sieren doorwerken in het Amerikaanse politieke discours.

2.1 De wortels van de ‘War on Terror’

Aan het einde van de negentiende eeuw werd de Verenigde Staten beschouwd als werelds leidende industriële natie (O’Leary 1999: 50). Nu, twee eeuwen later, is de Verenigde Staten uitgegroeid tot wat de antropoloog Arjan Appadurai (2006: 23) noemt de ‘bestuurder van het kapitalisme’. Op zowel economisch als militair gebied bezit de Verenigde Staten een dominante positie. Op 11 september 2001 werd deze dominante positie aangevallen door de Islamitische fundamentalistische organisatie Al Qaeda. Deze aanval omschrijft Appadurai als de publieke executie van Amerika (Appadurai 2006: 17). De aanval op het Witte Huis, het Pentagon en het World Trade Center resulteerde in een tegenaanval door de Verenigde Staten, die mondiaal werd onder de noemer ‘War on Terror’.

In wetenschappelijke kringen wordt de ‘War on Terror’ veelal omschreven als de schaduwzijde van mondialisering. De ongelijke verdeling van handel, kapitaal, informatie en de mobiliteit van misdaad, terrorisme en wapens heeft ervoor gezorgd dat de ‘openheid’ die mondialisering met zich meebracht steeds vaker door mensen als negatief wordt ervaren (Bauman 2007: 23). De socioloog Zygmunt Bauman stelt dat deze markten zonder grenzen hebben geleid tot een mondiale wanorde en ongerechtigheid waarbinnen de wapens spreken en de wetten zwijgen (Bauman 2007: 25). De stabiliteit van de ‘Nieuwe Wereldorde’ met de Verenigde Staten aan kop, die president George W. Bush sr. in de jaren negentig had voorspeld, was na 9/11 verdwenen (Keegan 2004: 90). De mondiale wanorde na 9/11 heeft volgens Bauman gezorgd voor een obsessie met betrekking tot veiligheid. Een voorbeeld

hiervan vormt de uitspraak van Donald Rumsfeld die vlak voordat de Amerikaanse troepen naar Irak werden verzonden verklaarde dat 'de oorlog gewonnen zal zijn als alle Amerikanen zich weer veilig voelen' (Bauman 2007: 25). Deze obsessie met veiligheid komt voort uit het groeiende gevoel van onzekerheid en kwetsbaarheid. De aanslagen op 9/11 herinnerde de Amerikaanse burgers aan de kwetsbaarheid van het leven en het feit dat er mensen bereid zijn hun leven te geven om de Amerikaanse staat aan te vallen (Appadurai 2006; Scheper-Huges & Bourgois 2004).

De antropoloog Antonius Robben verbindt deze obsessie met veiligheid net als Appadurai (2006) aan het ontstaan van een 'politiek van angst' (Robben 2010). Robben stelt dat de wereld na 9/11 is verdeeld in zones van veiligheid, zones van gevaar en zones van oorlog, waarbij de verdeling in 'Goed' en 'Kwaad' steeds sterker wordt gearticuleerd (Robben 2010: 6). Voortbordurend op de politiek van angst, stelt de antropoloog Royrvik (2010) dat na 9/11 er binnen de Amerikaanse staat een proces van politiek-militaire 'securitization' teweeg is gebracht. Het politiek-militaire 'securization' proces richt zich op het feit dat elke gebeurtenis binnen een samenleving wordt getransformeerd in een kwestie van veiligheid. Royrvik koppelt dit proces vervolgens aan de extreme vorm van politisering, waarbij de staat middelen zoals oorlog, surveillance, geheimhouding en mensenrechtenschendingen weet te legitimeren. Royrvik treedt hiermee in de voetsporen van Appadurai die stelt dat het beeld van terrorisme en de acties van terreurnetwerken niet alleen zorgt voor angst in het dagelijks leven, maar dat ook de scheiding tussen de civiele en militaire ruimte lijkt te worden afgebroken (Appadurai 2006: 31). Hierbij sluit Appadurai aan op de antropologe Catherine Lutz, die in haar boek *Homefront: A Military City and the American Twentieth Century* (2002) stelt, dat de Amerikaanse staat na 9/11 steeds verder geconfigureerd wordt voor de productie van geweld, waarbij geweld eveneens wordt genormaliseerd. Deze 'normalisering' van geweld zie je eveneens terug in het werk van de filosoof Giorgio Agambe (1998). Agambe (1998) stelt dat de staat de 'uitzonderingstoestand' kan doorvoeren als extreme vorm van biopolitiek. In deze context kan de 'War on Terror' worden gezien als een planetaire uitzonderingstoestand. De politieke ruimte bepaald dan wie er als terrorist wordt gekenmerkt en zijn burgerrechten verliest. Het 'naakte leven' wordt hierdoor in de politieke ruimte getrokken en dat is volgens Agambe de wijze waarop de staat zijn macht kan laten gelden. Zoals Appadurai stelt: geweld vormt in die zin een macabere vorm van zekerheid (Appadurai 2006: 5).

Zowel Royrvik (2010), Robben(2010), Appadurai (2006), Lutz (2002) als Bauman (2007) betogen dat de politiek van angst, de 'War on Terror' en de obsessie met zekerheid en

veiligheid samenhangt met de wijze waarop de Amerikaanse staat zijn gezag op nationaal en mondiaal niveau na 9/11 tracht te legitimeren.

De voorgaande alinea's hebben laten zien dat de wortels van de 'War on Terror' terug te voeren zijn op de negatieve zijde van mondialisering en de crisis van de natie-staat. Onzekerheid, veiligheid en geweld vormen het toneel waar de Amerikaanse nationale politiek zich na 9/11 binnen manoeuvreert. Van belang is te realiseren, dat het discours met betrekking tot de 'War on Terror' in Amerika anders werd gearticuleerd dan in andere delen van de wereld (Appadurai 2006). De retoriek van het Amerikaanse politieke discours met betrekking tot de 'War on Terror' en het gebruik van de militaire macht, staat in de volgende paragraaf centraal.

2.2 De 'War on Terror' en de legitimatie van geweld binnen het Amerikaanse politieke discours

In deze paragraaf wil ik laten zien welke retoriek de Amerikaanse staat heeft gebruikt om de 'War on Terror' en het gebruik van militaire middelen tegenover zijn burgers te legitimeren. In het verlengde van Norman Fairclough (1995) gebruik ik de kritische discours analyse om de sociale praktijken bloot te leggen waardoor een bepaalde beeldvorming kan worden geconstrueerd. Fairclough stelde, dat er een relatie bestaat tussen taal en sociale systemen doordat ze beide invloed uitoefenen en tot constitutieve actie aanzetten (Poole 2010: 138). In deze paragraaf zal ik mij richten op de dynamiek tussen het gevoel van nationalisme en de constructie van de 'Ander'. Aan de hand van de analyse van politieke speeches van president Bush zal ik laten zien dat de Amerikaanse nationale identiteit na 9/11 opnieuw werd ingevuld en dat hierin de nadruk kwam te liggen op de Amerikaanse identiteit die werd bedreigd door de terroristische 'Ander'. De discursieve praktijken staan dus in dienst van het Amerikaanse politieke discours. Het concept discours zelf is afkomstig van de poststructuralist Michael Foucault en hij omschrijft dit als volgt: *'practices that systematically form the objects of which they speak'* (Foucault geciteerd in Mills 2007). Elementen als kennis, macht en waarheid zorgen ervoor dat een discours effect heeft (Mills 1997). Kennis en waarheid kunnen niet objectief worden vastgesteld, een macht zoals de Amerikaanse staat kan daardoor bepalen wat er binnen een discours als kennis en waarheid wordt aangenomen. De nieuwe invulling van het Amerikaanse nationalistische discours zal ik hierdoor beschouwen als het politieke instrument waarmee de Amerikaanse staat de 'War on Terror', de eigen soevereine macht en het gebruik van militaire macht legitimeert.

Volgens de antropoloog Robben (2010) creëerde president George W. Bush jr. een ideologisch raamwerk om zijn tegenaanval te kunnen verklaren. Robben betoogt dat Bush hierbij gebruik maakte van een politiek discours gestoeld op Manicheïsme. Manicheïsme verdeelt de wereld in categorieën van ‘Goed’ en ‘Kwaad’ en gaat ervan uit dat het goede uiteindelijk zal overwinnen (Robben 2010: 142). Net zoals Appadurai (2006) laat Robben (2010) zien, dat de creatie van ‘Wij’ tegen ‘Zij’ leidt tot discours waarbij de bedreiging van de Amerikaanse identiteit door de ‘Ander’ centraal staat. De antropoloog Paul Stern (1995) analyseerde dit proces in de jaren negentig, en stelde dat een buitenlandse aanval/ bedreiging of tijden van crisis vaak leidt tot een sterkere verbintenis met en steun voor de eigen natie-staat. Bovenstaand laat zien dat het gevoel van nationalisme samenhangt met processen van in- en uitsluiting. In zijn werk *Nationalist exclusion and ethnic conflict: shadows of modernity* (2002) betoogt de antropoloog Andreas Wimmer, dat in de moderne politiek uitsluiting vaak plaatsvindt langs etnische of nationalistische lijnen. Hierdoor is er altijd sprake van een ‘Ander’. Het Amerikaanse politieke discours richtte zich in de context van de ‘War on Terror’ vooral op het uitsluiten langs nationalistische lijnen. Onderstaand citaat vormt een afspiegeling van dit mechanisme van uitsluiting en is afkomstig uit de presidentiele boodschap tot de natie die president Bush uitsprak op de avond van 11 september 2001.

Goedenavond. Vandaag zijn onze medeburgers, onze manier van leven en onze vrijheid zelf aangevallen door een reeks bewuste en dodelijke terreurdaden (...) Een groot volk is bewogen om een grote natie te verdedigen. Terreuraanslagen kunnen het fundament van onze grootste gebouwen laten wankelen, maar ze kunnen niet het fundament van Amerika aantasten (...) Amerika is als doelwit gekozen omdat wij het helderste baken van vrijheid ter wereld zijn (...) Amerika en onze vrienden en bondgenoten gaan samen met iedereen die vrede en veiligheid wil in de wereld, en met elkaar zullen we de oorlog tegen terrorisme winnen.
(Bush 2003: 38-39).

Bovenstaand citaat laat meerdere belangrijke aspecten zien. Ten eerste wordt door het gebruik van woorden zoals ‘onze’, ‘volk’, ‘we’ en ‘Amerika’ ingespeeld op de nationalistische gevoelens. Ten tweede wordt er in de speech ingegaan op ‘onze manier van leven’ en ‘wij het helderste baken van vrijheid’, deze manier van articulatie koppelt de Amerikaanse identiteit aan de Westerse identiteit en de daarbij behorende liberale waarden. De speech krijgt hierdoor ook een oriëntalistische boodschap aangezien Bush, Amerika in zijn speech een bepaalde superioriteit toekent. Deze superioriteit komt ook tot uiting in woorden als ‘groot

volk' en 'grote natie'. Het derde aspect laat zien dat Amerika de rol als 'mondiale politieman' op zich heeft genomen door samen met vrienden en bondgenoten de oorlog tegen het terrorisme te starten en vrede en veiligheid in de wereld te waarborgen. Door 'vrienden' en 'bondgenoten' in de zin te betrekken wordt de nadruk gelegd op internationale steun waardoor het handelen van de Verenigde Staten in zekere zin wordt gerechtvaardigd. Ook wordt de rol van de Amerikaanse staat hierdoor als onmisbaar neergezet waardoor de eigen macht wordt gelegitimeerd.

De volgende stap in het Amerikaanse politieke discours was het identificeren van de terroristische 'Ander'. Deze 'Ander' werd ingevuld door Saddam Hoessein en Osama Bin Laden, die vervolgens binnen het Amerikaanse politieke discours werden gecriminaliseerd (Hodges & Nilep 2007: 49). Het volgende citaat die hiervoor als voorbeeld dient is afkomstig uit de presidentiele radiotoespraak tot de natie op 5 oktober 2002.

Goedenmorgen. Deze week hebben de leiders van het Congres ingestemd met een sterke tweepartijenresolutie die, indien nodig, het gebruik van geweld toestaat om Saddam Hoessein te ontwapen en de vrede te verdedigen (...) Het gevaar van het Iraakse regime voor Amerika is ernstig en groeit (...) En Irak wordt geregeerd door misschien wel de brutaalste dictator ter wereld, die al genocide heeft gepleegd met chemische wapens, opdracht heeft gegeven kinderen te martelen en de stelselmatige verkrachting van vrouwen en dochters van politieke tegenstanders heeft ingevoerd (Bush 2003: 254).

Saddam Hoessein wordt in dit citaat gecriminaliseerd door woorden te gebruiken als 'brutaalste dictator ter wereld', en een overzicht te schetsen van de misdaden waaraan Hoessein verbonden is. Deze criminalisering bestempeld Hoessein en het Iraakse regime als het 'Kwaad', dat een gevaar is voor de Amerikaanse vrede en veiligheid. Door continue de nadruk te leggen op de dreiging voor de Amerikaanse staat en wereld wordt het eigen gebruik van geweld binnen het Amerikaanse politieke discours gerechtvaardigd. De Amerikaanse staat probeerde volgens de antropologe Scheper-Hughes door dit soort taal een sociale consensus te creëren waarbij de 'Ander' zou worden gedevalueerd (Scheper-Hughes in Scheper Hughes & Bourgois 2004: 225). Deze devaluatie zou leiden tot wat de antropoloog Ben-Ari (1998) noemt de dehumanisering van de vijand, waardoor eveneens de eerder besproken 'uitzonderingstoestand' van Agambe plaats kan vinden. Door de 'Ander' als het naakte lichaam neer te zetten zonder rechten wordt de inzet van de militaire macht door de Amerikaanse staat, door zijn burgers minder snel negatief veroordeeld.

De wijze waarop de ‘Ander’ binnen het Amerikaanse politieke discours wordt geportretteerd draagt bij aan de wijze waarop de eigen nationale Amerikaanse identiteit opnieuw wordt ingevuld. Door de nadruk te leggen op de terroristische dreiging van buitenaf werd de sociale cohesie binnen de Amerikaanse grenzen gestimuleerd en versterkt. De Amerikaanse identiteit wordt vervolgens verbonden aan liberale waarden als ‘vrijheid’, ‘vrede’ en ‘veiligheid’, waardoor het waarborgen hiervan door middel van militaire macht wordt gezien als rechtvaardig en legitiem. In de volgende paragraaf wil ik dieper ingaan op de articulatie van culturele aspecten die na 9/11 op Amerikaans nationaal niveau het gevoel van nationalisme nog sterker ‘verbeelden’ en de prominente rol die de Amerikaanse soldaat hierin kreeg toebedeeld.

2.3 De culturele wortels van nationalisme en de Amerikaanse soldaat als held

Het is half vier s’middags als ik Coffee Strong verlaat en Union Avenue afloop op weg naar de bushalte. Links en rechts prijken grote banners met teksten als ‘Welcome Home our Troops’, ‘Land of the Free because of the Brave, thank you Veterans’ en ‘Proud to serve those who serve’. In de verte zie ik de gele linten wapperen aan de ‘Freedom Bridge’ die eveneens bezaaid is met stickers als ‘Proud to be American’, ‘Stand up for America!! Be an American!!’ en ‘Land of the Free, Thank you Armed Forces’. Eenmaal bij de bushalte aangekomen kijk ik uit op een tuin waar twee Amerikaanse vlaggen wapperen en zodra bus 605 voor rijdt is het eerste wat mij opvalt de sticker aan de zijkant van de bus met de tekst ‘United we Stand’.

De Amerikaanse vlag, de teksten op de banners en de gele linten zijn allemaal voorbeelden van wat de antropoloog Benedict Anderson noemt de culturele producten van het nationalisme (Anderson 2006: 125). Deze culturele producten inspireren volgens Anderson tot een zelfopofferende liefde, die nauw samenhangt met gevoelens van haat jegens de ‘Ander’ zoals eerder besproken in dit hoofdstuk. Anderson stelt dat het gevoel van nationalisme en het idee van de ‘verbeelde gemeenschap’ wordt versterkt door de nadruk te leggen op een gemeenschappelijk verleden en cultuur in combinatie met retoriek, tradities en symboliek. Anderson neemt in zijn boek *Imagined Communities* (2006) het graf van de Onbekende Soldaat als voorbeeld. Volgens Anderson is dit graf een nationale voorstelling, waardoor de nationale identiteit op een bijna heilige wijze wordt gearticuleerd (Anderson 2006: 20) In deze paragraaf borduur ik voort op de inzet van nationale symboliek en zal ik laten zien hoe de Amerikaanse vlag als nationaal symbool na 9/11 werd ingezet en hoe het gemeenschappelijke verleden en bestaande tradities hier deel van uitmaken. Vervolgens zal ik laten zien hoe

eveneens de rol van de Amerikaanse soldaat als held, binnen het politieke nationalistische discours een prominente plaats kreeg toebedeeld.

In zijn boek *Who are We?: The Challenges to America's National Identity* (2004) laat de politicoloog Samuel Huntington zien dat direct na 9/11 de verkoop van de Amerikaanse vlag explosief steeg. Volgens Huntington is de vlag voor Amerikanen een belangrijker symbool van de nationale identiteit dan voor andere mensen uit de wereld (Huntington 2004:15). Zoals de historicus Arnaldo Testi (2010) betoogt wakkert de Amerikaanse vlag zowel politieke als persoonlijke emoties aan zoals cohesie, trots, individuele en collectieve identiteit en woede tegenover vijanden of de overheid zelf (Testi 2010: 1). Volgens Testi wordt de Amerikaanse vlag sterk geassocieerd met het idee van conflict en vrijheid die terug te voeren is op de Amerikaanse Revolutie (Testi 2010: 54). De vlag symboliseert hierdoor ook de gedeelde geschiedenis waar Anderson (2006) al eerder naar verwees, wat het nationalistische gevoel stimuleert. Deze symboliek wordt in stand gehouden door feestdagen zoals de *4th of July*, *Memorial day* en *Flag Day* waarop de onafhankelijkheid van Amerika wordt gevierd en de verbintenis tussen het vechten voor vrijheid, de Amerikaanse revolutie en de nationale identiteit wordt aangehaald (Ehrenreich 1997: 218). Testi stelt dat de Amerikaanse vlag in deze context ook kan worden gezien als een totem die het doden van de vijand legitimeert (Testi 2010: 6). De Amerikaanse vlag staat als symbool dus in verbinding met de liberale waarden, die worden gerepresenteerd als grondvest van de Amerikaanse staat en die eveneens het uitgangspunt vormde van de politieke speeches van president Bush. Echter, volgens Testi kreeg de Amerikaanse vlag na 9/11 nog een andere symbolische dimensie, namelijk die van vergelding en oorlog (Testi 2010: 131). Deze dimensie zag ik terug in mijn korte uitstap naar New York ten tijde van mijn veldwerk.

Het was zaterdagochtend 20 april en ik begaf mij in de metro op weg naar het 9/11 memorial. Hoewel het memorial nog een bouwput was stroomde het al vroeg in de ochtend over van de mensen. Bij de ingang van de bouwput hing een groot houten bord met daarop de woorden *Flag of Honor* met daarnaast de afbeelding van de Amerikaanse vlag. Eenmaal dichterbij gekomen zag ik dat de Amerikaanse vlag was opgemaakt uit alle namen van de mensen die tijdens de terroristische aanslagen van 2001 en 1993 om het leven waren gekomen. Niet veel later die dag liep ik over Times Square waar mijn aandacht wederom werd getrokken door de Amerikaanse vlag. Ditmaal flitste deze voorbij op een elektronisch scherm die was bevestigd op het dak van de U.S. Armed Forces Recruiting Station die zich midden op Times Square bevond. Op de achterkant van het gebouw hing een in 2008 vervaardigd bronzen plakkaat met

daarop de namen van alle ontvangers van de *Medal of Honor*, de hoogste militaire onderscheiding voor getoonde moed in de strijd tegen de vijand. Net zoals bij het 9/11 krioelde het rondom het Recruitment Center met toeristen, al hadden die voornamelijk oog voor de rondparaderende Vrijheidsbeeld en de Mickey Mouse gehuld in een Stars and Stripes outfit.

In dit vignet zijn twee belangrijke processen zichtbaar. Enerzijds wordt de Amerikaanse vlag als symbool op het 9/11 memorial direct verbonden aan de Amerikaanse slachtoffers van 9/11 waardoor de aanval op de Amerikaanse identiteit nog sterker werd gearticuleerd. Het tweede proces voltrekt zich ongeveer zes kilometer verderop waarbij de Amerikaanse vlag wordt verbonden aan de Amerikaanse strijdkrachten. De Amerikaanse vlag wordt in het voorbeeld opnieuw verbonden aan een historische gebeurtenis en het gevoel van eer en oorlog. In het verlengde van Anderson (2006) zien we bij relatie tussen de Amerikaanse strijdkrachten en de Amerikaanse vlag het aspect van zelfopoffering ten behoeve van het ‘vaderland’ terug. De antropoloog Braender (2009) laat dit nog duidelijker zien door te stellen dat gesneuvelde militairen vaak worden neergezet als ‘national sacrifice’ en worden begraven met de Amerikaanse vlag op hun kist. Er is dus een duidelijke verbondenheid tussen het Amerikaanse leger en de Amerikaanse natie-staat (Ben-Ari & Elron 2001). De weergave van alle *Medal of Honor* ontvangers in de Amerikaanse geschiedenis is een voorbeeld waarin het politieke discours gebruikt maakt van traditie en een gedeelde geschiedenis om het nationale gevoel te versterken.

De Amerikaanse soldaat wordt binnen het politieke discours na 9/11 vooral gepositioneerd als beschermer van de natie-staat, die geïnspireerd door de Amerikaanse vlag tot heroïsche daden in staat is (Testi 2010: 6). Deze beeldvorming werd na 9/11 versterkt door de uitgebrachte Hollywood producties zoals *United 93* (2006), *Lions for Lambs* (2007), *Captain America: The First Avenger* (2011) en *Act of Valor* (2012) waarin representaties van Amerika en/ of Amerikaanse soldaten vaak als redders van de wereld worden geportretteerd. Het meest recente voorbeeld hiervan is de Amerikaanse kaskraker *Man of Steel* die in de zomer van 2013 werd uitgebracht. Naar aanleiding van deze productie zette het Pentagon de campagne *Soldiers of Steel*² op waarin de Amerikaanse militairen werden vergeleken met Superman en hem diende te ondersteunen in de taak de wereld te beschermen. Niet alleen

---

² Op deze website is meer informatie te vinden over de *Soldiers of Steel* campagne en is er eveneens een trailer te zien. <http://www.comingsoon.net/news/movienews.php?id=104066>, bezocht op 07-08-2013.

wordt de Amerikaanse soldaat hierdoor geportretteerd als belichaming van de Amerikaanse natie-staat (Wong 2003), ook krijgt hij/zij heroïsche karakteristieken toegeschreven.

In dit hoofdstuk hebben we gezien dat de Amerikaanse staat na 9/11 bestaande nationalistische symboliek en tradities gebruikte om zijn politieke nationalistische discours kracht bij te zetten. Deze symboliek en tradities werden op nieuwe manieren gearticuleerd en ingevuld waarbij de nadruk kwam te liggen op de ‘politiek van angst’ en het verschil tussen ‘Wij’ en de ‘Ander’ en de verdeling tussen ‘Goed’ en ‘Kwaad’. De obsessie met veiligheid en zekerheid gebruikte de Amerikaanse staat om zijn eigen macht en de inzet van de militaire macht te legitimeren. De Amerikaanse soldaat kreeg binnen het politieke nationalistische discours een prominente rol toegewezen als heroïsche beschermer van de Amerikaanse veiligheid en zijn liberale waarden. De Amerikaanse soldaat werd hierdoor een metafoor voor de natie-staat en het politieke instrument van de Amerikaanse staat waarmee zij de macabere vorm van zekerheid waar Appadurai (2006) over sprak wilde bewerkstelligen. In het volgende hoofdstuk zal gaan we zien hoe het politieke nationalistische discours gebaseerd op ‘Wij’ versus ‘Zij’ doorwerkt in de Amerikaanse militaire structuur/ cultuur. Vervolgens gebruik ik de verhalen van de vier veteranen uit Coffee Strong om te laten zien hoe ervaringen in het leger en op uitzending in Irak kunnen leiden tot een veranderde beeldvorming ten opzichte van de ‘War on Terror’, het gecreëerde beeld van de Irakezen als de ‘Ander’ en het ‘Kwaad’, en tot slot de Amerikaanse staat. Er blijkt sprake te zijn van een discrepantie tussen het beeld geschetst binnen de militaire cultuur en de realiteit op uitzending. Dit leidde bij de vier veteranen uiteindelijk tot een transformatie van het ‘zelf’, dat in de volgende hoofdstukken centraal staat.

*My apartment window is around the same height as the guard tower
The shouts of the crazed drunks are around the same pitch and volume of Sergeant
Palmer
My binoculars have replaced my NODS
My bokken has replaced my rifle
Hot nights leave me no choice but to open my windows to the constant sounds of alarm
complacency kills
feeling trapped I await orders to go home never knowing when the VA will ok my
packet or when the DA will ok my Conscientious Objector status or when the steps to
the plane going home are cut short by incoming fire....pause
I am trapped
Keeping my post waiting to be relieved
My apartment window*

Irak veteraan Viges: 2013 Warrior Writers³

---

³ Dit gedicht is geplaatst op 27-06-2013.

III Realiteit

There we were--coalition forces--committing home invasion after home invasion, shooting any dog in sight (some of my superiors even made games of hunting and torturing puppies during their off-time), dominating the streets in our massive vehicles overflowing with adrenaline-driven trigger happy psychos, driving into oncoming traffic on highways and nonchalantly running people's cars off the roads out of our path, constantly disrupting or outright preventing free movement between villages and markets, yelling at and mishandling ordinary citizens.

Irak veteraan Wil

Het citaat van Wil staat in schril contrast met het binnen het Amerikaanse politieke discours geconstrueerde beeld van de Amerikaanse soldaat als held en hoeder van de veiligheid zoals besproken in hoofdstuk twee. Daarnaast onthult het citaat de schaduwzijde van zowel het moraal binnen de militaire structuur als de uitzending naar een oorlogsgebied, die volgens de antropologen Catherine Lutz en Matthew Gutmann (2010: 10) binnen het politieke nationalistische discours veelal verborgen blijft. Voor Wil betekende zijn ervaringen in Irak een ommeezwaai in zijn overtuiging. Op den duur begon hij zich tegen de oorlog te keren en identificeerde hij zich niet meer met zijn missie en het merendeel van zijn 'broeders' in zijn peloton.

In dit hoofdstuk beschrijf ik het hiaat tussen het beeld gevormd binnen het Amerikaanse politieke nationalistische discours van de Amerikaanse soldaat als held en hoeder van de Amerikaanse veiligheid en de 'realiteit' waarmee de Amerikaanse soldaten binnen het leger en op uitzending te maken krijgt. Aan de hand van vier persoonlijke verhalen van veteranen ontmoet in Coffee Strong zal ik laten zien hoe deze 'realiteit' leidde tot wat de antropologe Carolyn Nordstrom (1997) beschrijft als *experience becomes the self*. Nordstrom betoogt dat de identiteit van de veteraan door zijn oorlogservaring en ervaring in het leger verandert (Nordstrom 1997: 185). In dit hoofdstuk analyseer ik dit proces door te kijken naar de ervaringen van de veteranen in de basistraining en op uitzending. In de eerste paragraaf kijk ik naar de wijze waarop de militaire doctrine gebaseerd op de verdeling tussen 'Wij' en 'Zij' doorwerkte in de basistraining en welke rol gehoorzaamheid, geportretteerde Amerikaanse leger waarden en broederschap hierin spelen. Vervolgens richt ik mij op de persoonlijke oorlogservaringen van de veteranen in Irak die laten zien hoe de erosie van morele codes resulteerde in woede, angst en een explosie van geweld door medesoldaten tegen de Irakezen. Uiteindelijk resulteerde de ervaringen in de basistraining en op uitzending

bij de veteranen uit Coffee Strong tot een transformatie van het ‘zelf’ wat leidde tot verzet tegen de ‘War on Terror’, het gecreëerde beeld van de Irakezen als de ‘Ander’ en het ‘Kwaad’ en tot slot de Amerikaanse staat. Ik wil nogmaals benadrukken dat de verhalen van de veteranen die ik in dit hoofdstuk gebruik afkomstig zijn uit gesprekken die ik heb gevoerd binnen de muren van de non profit organisatie Coffee Strong. Hoewel ik niet op zoek ben naar de ‘waarheid’ acht ik het benoemen van de context waarin ik deze terugblikken heb verkregen wel van belang. In hoofdstuk vier zal ik dieper ingaan op de context van Coffee Strong van waaruit de veteranen hun verhaal vertellen.

3.1 Van burger naar militair

Veteraan Matt wiebelde onrustig heen en weer toen we plaatsnamen in de nog rommelige conferentieruimte van Coffee Strong. Hoewel we elkaar al meerdere keren hadden gesproken leek hij toch zenuwachtig. Ik had deze donderdagmiddag met hem afgesproken aangezien hij twee dagen later zou vertrekken naar Canada waar hij een half jaar zou verblijven. Nadat we eerst hadden gesproken over de lokale band The Oly Mountain Boys ontspande hij en raakte we aan de praat over zijn militaire verleden. Veteraan Matt was woonachtig in New York op het moment van de aanvallen op 9/11. Met net zijn ‘highschool’ diploma op zak besloot hij zich op achttienjarige leeftijd in te schrijven voor de marine. Zijn besluit om de marine in te gaan had volgens Matt niets te maken met economische overwegingen, familie tradities of sterk patriottische gevoelens. Hij hield van orde, structuur en discipline en daarnaast had hij altijd al sterke aspiraties gehad met varen. Na zijn aanmelding in november 2001 begon hij samen met een nieuwe lading soldaten aan zijn acht weken basistraining. De orde, discipline en structuur binnen de basistraining was echter anders dan Matt had verwacht, tijdens ons gesprek in Coffee Strong verwoorde hij dit als volgt:

“Structure, discipline and order within the military are really fucked up. The higher ranks are psychologically breaking the lower ranks. People are constantly busy with mole stating each other physically.”

De codirecteur en Irak veteraan Andrew liet tijdens een lunch in de tijdelijke locatie van Coffee Strong in Lakewood al eens vallen, dat je bij de basistraining vooral niet wilt opvallen.

“You don’t want to be the best or the worst. The best thing is if they don’t even know your name.”

Matt voelde zich al snel een buitenbeentje en werd regelmatig tijdens de basistraining het slachtoffer van pesterijen en mentaal en fysiek geweld. Dit werd volgens Matt helemaal erg toen zijn medesoldaten ontdekten dat hij andere denkbeelden had over homo's en de 'War on Terror' dan binnen het leger 'gebruikelijk' is. Hier kom ik later in dit hoofdstuk nog op terug.

Zittend op de tweedehands banken van Coffee Strong en kauwend op een stuk tabak vertelde veteraan Greg dat hij zich in 2008 op dertigjarige leeftijd had ingeschreven bij de infanterie. Volgens Greg trad hij begin 2008 vooral in dienst om zich in te zetten voor sociale rechtvaardigheid. Afkomstig uit een naar eigen zeggen conservatief dorp, had hij dit ideaal in eerste instantie nagestreefd door te solliciteren bij het plaatselijke politiekorps. Eenmaal aangenomen werd hij door dit gevoel van rechtvaardigheid al snel door zijn andere collega's met de nek aangekeken. Greg had er namelijk voor gezorgd dat iedereen op het politiebureau te voet moest gaan patrouilleren, aangezien dit volgens Greg effectiever was. Dit initiatief werd vooral de oudere politieagenten hem niet in dank afgenomen. Greg werd ingeroosterd op de meest ongunstige diensten en op bijna alles wat hij vroeg werd geantwoord '*fuck you*'. Volgens Greg waren zij niet meer dan '*scumbags, corrupt and racists*'. De periode in de basistraining herinnert Greg dan ook vooral aan zijn oneerlijke tijd bij de politie. Met name de hiërarchie en de manier waarop de hogere rangen de lagere rangen kleineerden wekte bij Greg irritatie op.

“They are douche bags and they treat you like a piece of shit. It is one big bully culture. After basic training I realized, that when my four years were done I would definitely leave the military.”

Hoewel Greg naar eigen zeggen goed in het peloton paste, voelde hij zich toch toen al anders dan zijn medesoldaten. Greg hield zich opzettelijk afzijdig van de heersende macho cultuur en probeerde zo min mogelijk deel te nemen aan de 'bully culture' die er heerste. Volgens Greg ontkom je er echter soms niet aan om andere te kwetsen, aangezien je soms je eigen positie binnen de groep wilde veiligstellen. Hoezeer Greg zijn visie op zijn peloton zou veranderen zou blijken uit zijn ervaringen in Irak, waar ik in de volgende paragraaf dieper op in zal gaan.

Vlak na de aanvallen op 9/11 besloot veteraan Wil zich als begin twintiger in te schrijven bij de infanterie. Hoewel hij in eerste instantie zeer gesloten en verlegen oogde, was hij al snel heel open.

I am still amazed that I believed the media spin and political propaganda enough to join...let alone join the infantry. But I suspect it was due to my ignorance of history. At any rate, I allowed all the propaganda to twist and bend my perspective from one of pacifism to one of vengeance. I began to see enlistment as a duty--an honorable, patriotic thing I might do. I thought maybe I could even redeem my up-til-then unproductive life.

Wil laat zien dat op het moment dat hij toetrad tot het Amerikaanse leger, ervan overtuigd was dat hij iets eervols en 'juist' zou gaan doen. Hij wilde zijn tot nu toe onproductieve leven omzetten in een productief leven waar hij trots op zou zijn. Volgens Wil begon dit gedachtegoed zijn eerste scheurtjes te vertonen gedurende zijn basistraining.

Infantry basic training was filled with bravado and machismo, as you can imagine an all-male unit would be. Mostly Type-A personalities, all competing to out-do each other in so many ways...everything from who would be the most ruthless, cold-blooded soldier, to (literally) who could piss the farthest. Our marching and running cadences were songs that ranged from flat out murder to sexual conquest. I got into fights over what essentially boiled down to sticking to the Army Values (loyalty, duty, respect, selfless service, honor, integrity, and personal courage---values which, through the course of basic training, had been reduced to meaningless hubris). I hated the ordeal, but kept telling myself that this was basic training, not the real Army and that I'd get through it and be the person I wanted to be.

In het citaat van Wil komen twee belangrijke aspecten naar voren. Ten eerste legt hij de nadruk op de aanwezige mannelijke macho cultuur, die er heerste binnen de basistraining. Wil laat zien dat deze macho cultuur ook tot uiting kwam in de liederen die werden gezongen, waarin onderwerpen zoals moord of het 'scoren' van vrouwen centraal stond. Volgens de antropologe Erin P. Finley (2011: 105) is deze gecreëerde macho cultuur een serieus probleem aangezien het soldaten ervan weerhoudt uit te spreken wat ze werkelijk voelen uit angst voor represailles. Het citaat van Wil laat zien, dat het uitspreken tegen, of een andere kijk hebben op bestaande normen en waarden in het Amerikaanse leger inderdaad resulteerde in vechtpartijen waarin hij zich diende te conformeren aan bestaande regels. Het tweede aspect wat Wil in zijn verhaal aanstipt is het verschil tussen de geportretteerde waarden in het Amerikaanse leger zoals trouw, respect, integriteit, moed, en onbaatzuchtige service en de 'werkelijkheid' in basistraining. Volgens de antropoloog John Hawkins (2001) onthult de dienstitijd in het leger het verschil tussen de burgercultuur en de militaire cultuur. Het gedrag binnen de militaire cultuur verschilt namelijk enorm van de gedragingen van burgers. Staat de

burgermaatschappij nog voor individualiteit, gelijkheid, vrijheid van meningsuiting en vrije keus, de militaire cultuur staat gelijk aan tegenovergestelde waarden zoals hiërarchie, gehoorzaamheid en het gebruik van geweld (Ben-Ari 2004: 342). Volgens Wil breekt de militaire cultuur deze geportretteerde waarden juist af, wat bij Wil leidde tot een gevoel van discrepantie met betrekking tot de patriottische, eervolle heroïsche beeldvorming binnen het politieke nationalistische discours.

Volgens de antropologen Catherine Lutz en Matthew Gutmann (2010: 49) is de basistraining vooral gericht op het creëren van gedisciplineerde, gehoorzame en mentaal sterke soldaten. In zijn onderzoek naar gehoorzaamheid uit 1961 laat de sociaal psycholoog Stanley Milgram zien, dat gehoorzaamheid een psychologisch mechanisme is dat individuele actie verbindt aan politieke doeleinden. Hij stelt vervolgens dat er door de geschiedenis heen meer misdaden zijn gepleegd uit naam van gehoorzaamheid, dan uit naam van verzet (Milgram in Scheper-Huges & Bourgois 2004: 145). Het experiment van Milgram liet vervolgens zien dat autoriteit iemand ertoe kan zetten zijn morele grenzen te overschrijden. In zijn boek *On Killing* sluit legerofficier Dave Grossman (2002) hierop aan, door te laten zien dat gehoorzaamheid binnen het leger vooral samenhangt met het direct kunnen afvuren van het wapen wanneer hiervoor de opdracht wordt gegeven. De basistraining is volgens Grossman een militaire techniek om eventueel aanwezig verzet binnenin de soldaat af te breken. De antropologe Carolyn Nordstrom (2004) beschrijft dit proces in haar boek *Shadows of War* als het afbreken van de politieke wil onder soldaten.

Gehoorzaamheid staat volgens de antropoloog Guy Siebold ook in dienst van het creëren van een gevoel van cohesie onder soldaten met dezelfde rang en het leger als institutie (Siebold 2007: 288). Hierin bouwt Siebold voort op het ‘horizontale broederschap’ waar Benedict Anderson in zijn boek *Imagined Communities* (2006) naar verwijst. Het gevoel van broederschap vormt volgens Anderson de basis waardoor mensen bereid zijn te sterven voor de natie-staat. In het verlengde van Siebold kan dit gevoel van broederschap ook worden geconstrueerd in dienst van de militaire structuur. De basistraining wordt in deze termen gezien als een proces van sociale integratie, met als doel onderschikking van de soldaat aan zijn peloton, het Amerikaanse leger en de Amerikaanse staat (Baas 2012: 101).

Autoriteit in de vorm van de hiërarchische structuur, houdt binnen het Amerikaanse leger deze bovenstaande beschreven processen in stand. Het Amerikaanse leger construeert enerzijds gehoorzame vechtklare soldaten en biedt anderzijds een structuur waardoor het politieke nationalistische discours gebaseerd op ‘Wij’ versus ‘Zij’ kan circuleren. Cohesie binnen het peloton wordt dus net als op sociale cohesie op nationaal niveau versterkt door de

circulatie van het beeld van de ‘Ander’ als vijand. In één van mijn gesprekken met veteraan Greg komt het ‘Wij’ versus ‘Zij’ element duidelijk terug.

Shortly after Basic Training we heard that we were deploying to Iraq. In our training at JBLM⁴ our targets would actually dress up as people from the Middle East. A couple of months before our deployment we were sent to a training facility in Louisiana. This was a huge facility where they had built an entire Iraqi village. We stayed there for a month fighting hired actors who spoke Arabic. There was a lot of racism going on, higher officers telling stories about times they shot the ‘hajjis’.

Greg zijn citaat laat zien, dat vooral de verhalen van hogere officieren een belangrijke rol speelde in het circulerende beeld van de ‘Ander’. Door racistische termen te gebruiken als ‘hajji’ werd het cultureel verschil tussen Amerikanen en Irakezen benadrukt. Greg gaf aan dat hij zich afzijdig hield van dit soort verhalen, maar dat veel van zijn medesoldaten meegingen in dit gecreëerde beeld en zelf ook de term ‘hajji’ begonnen te gebruiken. Zoals Wil eerder al aanstipte werd dit beeld binnen het peloton vervolgens gecirculeerd door onder andere liederen. De hiërarchie en bestaande macho cultuur versterken op dat moment de beeldvorming over de ‘Ander’ als het kwaad en het ‘naakte leven’ die binnen de militaire cultuur gedood dient te worden.

De antropologen Catherine Lutz en Matthew Gutmann beschrijven in hun boek *Breaking Ranks* dat in 2006 nog negentig procent van de militairen overtuigd was van het feit dat Saddam Hussein betrokken was bij 9/11 en dat zevenenzeventig procent van de militairen dacht dat Irak leden van Al Qaeda schuil hield (Lutz & Gutmann 2010: 125). Het handhaven van gehoorzaamheid, de portrettering van de Amerikaanse legerwaarden en de circulatie van de beeldvorming over ‘Wij’ versus ‘Zij’ is van essentieel belang, aangezien het bijdraagt aan het moraal van de soldaten. Het politieke nationalistische discours is dus een mobiliserende factor in de strijd lustigheid en overtuiging van soldaten. Zoals we in de volgende paragraaf zullen zien, kan dit moraal op uitzending ook door slaan naar ongecontroleerd geweld tegen de ‘Ander’.

Echter, de verhalen van Greg, Wil en Matt laten zien, dat in sommige gevallen de ervaringen in de basistraining met gehoorzaamheid, de Amerikaanse leger waarden en het discours gebaseerd op ‘Wij’ versus ‘Zij’ ook een beginnend gevoel van afkeer ten opzichte van de militaire structuur en de gecreëerde haat tussen ‘Wij’ en ‘Zij’ door het politieke

---

⁴ JBLM is de afkorting van de militaire basis Joint Base Lewis McChord.

nationalistische discours kunnen betekenen. Ik heb de veteraan Brent bewust nog niet aan bod laten komen aangezien hij als enige veteraan de basistraining als positief heeft ervaren.

Why I joined the Army... I was nineteen at the time and being "white trash" felt that I really had no other options, especially since I wanted to go to college someday. I totally fell for the standard "hero" archetypical propaganda in the US. I mean, what boy child in America doesn't have GI Joe dolls as a kid? When I got into the military I loved it. I was a great soldier and thought I would stay for life.

Net zoals Wil viel Brent voor het uitgedragen nationalistische discours. Echter, zijn twijfels kwamen niet in de basistraining maar pas op uitzending. In de volgende paragraaf zal ik laten zien hoe de ervaringen in Irak bij de vier veteranen uit Coffee Strong leidde tot een versterking van deze gevoelens.

3.2 Op uitzending naar Irak

Toen Wil in de zomer van 2003 aankwam in Irak verdween het 'normaal' en maakte plaats voor een continue gevoel van angst. Iedereen kon de vijand zijn, en je was als soldaat continue op je hoede voor zelfgemaakte bommen die verstopt konden liggen in de berm of op iemand zijn lichaam. Volgens de antropoloog Antonius Robben (2010) is de 'War on Terror' een voorbeeld van veranderde oorlogsvoering. In zijn artikel *Chaos, mimesis and dehumanisation in Iraq: American counterinsurgency in the global War on Terror* laat Robben zien, dat er sprake is van een oorlog tussen staten en niet-staat actoren (Robben 2010: 139). Dit resulteerde in een oorlog tussen de mensen, waarin mensen, straten en huizen onderdeel worden van het strijdtoneel. Acht maanden lang leefde Wil in een omgeving waar iedereen de vijand kon zijn. In ons gesprek gaf hij aan, dat de Amerikanen niet als helden werden ontvangen, maar al snel met argwaan werden bekeken.

For all intents and purposes, the people quickly came to believe that we were only there to steal from them and pillage their country and resources...and many of my peers did exactly that, pocketing cash and jewelry and other valuables, abusing the women through either threats of violence or promises of protection/compensation...so why **would** the Iraqis welcome us?! If it were *my home* being invaded, my daughters being raped and prostituted, you better believe I would be out there every single day, blowing up a convoy of the bastards who invaded.

De dagelijkse ervaringen leidde bij Wil tot een afkeer ten op zichten van zijn medesoldaten, die ongestraft plunderde, verkrachtte en mishandelde. Volgens Wil kwamen de meeste soldaten niet om de Irakezen te bevrijden.

My "comrades", in general, were *NOT* there to liberate anyone. Most were there for the glory and medals, others simply for the thuggery and bullying of it all. While I enlisted thinking soldiering was an honorable thing in the wake of 9/11, on my first deployment I realized I was really just part of a huge gang of thieves and murderers, with a few ignorant "good soldiers" sprinkled throughout.

Als gevolg hiervan, begon Wil de Irakezen niet meer als de vijandelijke kwade 'Ander' te zien, maar namen zijn 'broeders' deze plaats in. Volgens de antropologe Catherine Lutz en Matthew Gutmann (2010) is dit buitensporige gebruik van geweld door sommige Amerikaanse soldaten te wijten aan het uitgedragen politieke nationalistische discours van de Amerikaanse staat. Volgens Lutz en Gutmann werd de 'War on Terror' in de politieke speeches van Bush, Rumsfeld en Powell neergezet als een nobele daad. In het verlengde van de discoursanalyse in hoofdstuk twee, kreeg de Amerikaanse soldaat volgens Lutz en Gutmann (2010) het idee, dat zij de Irakezen bevolking gingen bevrijden van het 'Kwaad' namelijk Saddam Hoessein. Echter, werden de Amerikanen niet onthaald als bevrijders, maar stuitte zij op gewelddadig verzet aan Irakese zijde. Dit resulteerde volgens Lutz en Gutmann (2010: 92-92) in woede bij Amerikaanse soldaten, wat leidde tot het gebruik van buitensporig geweld aan de Amerikaanse zijde. Zoals de antropologe Saskia Baas betoogd, geweld veroorzaakt geweld (Baas 2012: 93). Een ander element dat meespeelt in het gebruik van buitensporig geweld door Amerikaanse soldaten vormt de eerder besproken 'uitzonderingstoestand' van Agambe (1998). De Amerikaanse staat had binnen het politieke nationalistische discours de 'terroristen' als het 'naakte leven' zonder burgerrechten bestempeld. Deze positionering legitimeerde niet alleen het gebruik van geweld door de Amerikaanse militaire macht op macroniveau, maar eveneens het werkelijke doden van de 'vijand' aan het front. Doordat de 'vijand' volgens de Amerikaanse staat geen rechten had, konden de Amerikaanse soldaten in zekere zin hun gang gaan, aangezien de kans op bestraffing van hun daden zeer klein was (*theorie*). Voor een soldaat zoals Wil betekende het gebruik van buitensporig geweld, dat hij zich steeds minder kon identificeren met zijn 'broeders'. Hij begon zichzelf juist steeds meer te identificeren met de Irakezen.

I started to sympathize. Dry raid after dry raid turned up ZERO weapons of mass destruction, and in fact *very few weapons at all*...even machine guns were rare. There were firefights and rocket/mortar attacks on our compound, but these were most-likely just farmers and merchants who were merely retaliating for our horrific deeds the day before. I found myself respecting the Iraqi culture, actually liking the people, enjoying the food they generously shared, and appreciating their history...all while most of my peers and seniors derided them with racial slurs and general contempt in an effort to make it psychologically easier for us to kill them. In spite of all our destruction, I couldn't fathom how hospitable the culture is. We were outside the security of our compound almost every single day, in the towns and villages, face-to-face with local nationals. I took every opportunity (when I wasn't pulling security or assaulting someone's home) to talk with the Iraqi people. As far as I could tell, there was absolutely no basis whatsoever behind the hatred that my 'brothers in arms' directed toward the Iraqi people. Did the locals shoot at us sometimes? Try to blow us up? Absolutely...But as I said before, I would do the same thing if a massive army of murderous thugs came to my family and community and did to us what we were doing to them.

In het verhaal van Wil komt duidelijk naar voren, dat gedurende de uitzending de verdeling tussen 'Wij' en 'Zij' nog steeds door zijn medesoldaten en meerdere werd gearticuleerd. Hoewel Wil hier steeds meer tegen in opstand begon te komen, was het pas gedurende zijn tweede uitzending naar Irak in 2007, dat hij zijn twijfel openlijk begon uit te spreken. Door de aanwezigheid van internet op de basis, was hij in staat documentaires over 9/11 te kijken en artikelen te lezen, waarin de connectie tussen de Bush familie en de Bin Laden familie werden blootgelegd.

They made me feel used...like a pawn. Lives lost under the guise of defending freedom, while it all filtered down to someone's bank account getting fat. When I started talking about this stuff, it was never with higher ranks; I feared retaliation too much to do that, but I talked to my peers, and sometimes my subordinates, trying to get them to start thinking about what was going on instead of playing X-box in their down-time. I doubt it amounted to much thought on their part, but I did start trying.

Het verhaal van Wil laat zien, dat door zichzelf in te lezen hij steeds bewuster werd van de Amerikaanse buitenland politiek en hoe hij zich 'gebruikt' voelde door de Amerikaanse staat. In het verlengde van de antropologe Erin P. Finley (2011) bleek de sterke hiërarchische masculiene structuur Wil er inderdaad van te weerhouden zijn twijfel uit te spreken tegenover hogere ranken. Het door de antropologe Nordstrom eerder beschreven '*experiences becomes*

the self zien we terug bij het verhaal van Wil. Zijn verschillende oorlogservaringen, leidde er op den duur toe dat hij tegen de militaire stroom in begon te zwemmen door te proberen leden uit zijn peloton bewust te laten worden van zijn bevindingen. De omslag in moraal en zijn handelen kan alleen verklaard worden aan de hand van dit proces van ‘zelf’ transformatie.

De verhalen van Brent, Greg en Matt hebben ondanks een verschil in periode en plek veel overeenkomsten met het verhaal van Wil. Lunchend in de zon voor de deur van Coffee Strong verwees Brent naar twee gebeurtenissen die voor hem echte eyeopener zijn geweest.

I lost my beliefs in the Army life due to a series of eye-opening events. First ,I had a massive heat stroke that was due to being overworked without proper acclimatization to the weather in South Korea. Second, I saw the real horrors of war and occupation and realized that I was just a thug for American oppression. And lastly, I was shot and injured in Iraq and it led to a downward spiral of mental illness and bitterness for the whole US military industrial complex. Thus leading to experimenting with "self medication with illegal substances.

Matt werd in 2004 uitgezonden naar Irak, waar hij naar eigen zeggen een maand elke dag in onzekerheid en angst leefde. Hoewel hij niet zoals de soldaten van infanterie direct aan het front stond, werd de basis waar hij verbleef toch dagelijks beschoten. Als reactie hierop zag hij medesoldaten mortieren afvuurden richting omliggende dorpen en velden. Matt vond dit soort acties tegen zijn morele waarden ingaan, aangezien in de omliggende velden veel herders met hun kuddes liepen en het risico van het raken van onschuldige burgers te groot was. Ondanks dat er niet naar hem werd geluisterd, besloot Matt zich op alle mogelijke manieren te verzetten tegen de militaire structuur. Zijn eerste daad van verzet verwoordde hij als volgt:

My first conscious act of class rebellion occurred when I was assigned to set up a perimeter fence around the portion of the base we were occupying. The fences came with these nifty leatherman like tools. When the officers found out that the fences came with tools to assemble them, they demanded that all of tools be turned over to them. From that point on I collected as many of the tools as I could and distributed them amongst the lowest ranking people in my battalion.

Veel van zijn vrije tijd besteedde Matt aan het bezoeken van internetforums van muzikale bands. Op deze forums werden ook onderwerpen besproken zoals de ‘War on Terror’. Via deze websites kwam Matt in aanraking met de werken van de activist Noam Chomsky en de

historicus Howard Zinn, die de Amerikaanse staat en de ‘War on Terror’ openlijk bekritiseerde. Hierdoor werden zijn eerder besproken denkbeelden over de ‘War on Terror’ nog kritischer en begon hij de reeds aanwezige twijfel aan zijn missie en de rol van de Amerikaanse staat aan de hand van deze werken te onderbouwen. Hoewel Matt geen goed contact had met zijn medesoldaten, stak hij zijn overtuigingen niet onder stoelen of banken. Tegen de tijd dat Matt werd opgeroepen om een tweede keer naar Irak te worden uitgezonden stond hij binnen zijn peloton bekend als felle tegenstander van de ‘War on Terror’. Matt bleef structureel zijn tweede uitzending weigeren. Als het gevolg hiervan werd hij bij zijn commandant op kantoor geroepen, die hem vervolgens eervol ontslag⁵ aanbood. De reden hiervoor was volgens Matt, dat de commandant bang was dat hij met zijn anti-oorlog sentimenten het moraal van de rest van het peloton negatief zou beïnvloeden. Matt paste op dat moment niet in het profiel van de gehoorzame soldaat die eerder in dit hoofdstuk door Milgram (2004), Lutz (2010), Nordstrom (1997, 2004) en Grossman (2002) werd geschetst. Hierdoor vormde zowel Matt als Wil een bedreiging voor de door Siebold (2007) en Anderson (2006) besproken groepscohesie / broederschap. Bedreiging van dit gevoel van groepscohesie betekende een bedreiging van het moraal van de soldaten binnen het peloton.

De verhalen van Matt en Wil bieden hierdoor een duidelijk inzicht in, de rol die het Amerikaanse politieke nationalistische discours speelt in de betekenisgeving aan de missie en het moraal van de soldaat. Daarnaast heb ik laten zien, dat de betekenisgeving achter dit moraal, het discours gebaseerd op ‘Wij’ versus ‘Zij’, ‘Goed’ tegen ‘Kwaad’ en de soldaat als hoeder van de veiligheid en vrijheid bij sommige soldaten kan doorslaan in buitensporig geweld. Het onderstaande verhaal van Greg laat dit buitensporige geweld eveneens zien, maar toont ook aan hoe de realiteit van een oorlogsgebied wel degelijk van invloed is op het ‘zelf’ van uitgezonden Amerikaanse soldaten.

Veteraan Greg werd uitgezonden naar Irak in het najaar van 2008. Tijdens ons gesprek gaf hij aan, dat hij na de eerste maand op uitzending zich al afvroeg wat ze daar aan het doen waren. Hoewel Greg normaal gesproken veel sarcastische grappen maakte, werd zijn toon nu serieuzer. Alles was kapot geschoten en hij realiseerde zich, dat dit voornamelijk te danken was aan Amerikaanse troepen. Greg gaf aan dat al vrij snel het moraal binnen het peloton erg laag was.

---

⁵ Eervol ontslag houdt in dat je als soldaat daarna recht hebt op onder andere de GI Bill en financiële tegemoetkoming. Deze informatie heb ik verkregen uit een gesprek met Andrew op 17 april 2013.

“When we’ve got off base, I saw a lot of guys just shooting at random things especially dogs. I think they got a thrill out of shooting, but I think it was also kind of a sign that they had no clue what they were doing.”

Volgens Greg liepen er op de basis veel soldaten rond, die mentaal aan het doordraaien waren door de continue angst en onzekerheid waarin iedereen verkeerde.

One morning I walked to the toilets outside, when I opened one of the doors I saw a soldier standing with his gun in his mouth. It was not the first guy I witnessed doing shit like that. But I also knew that they had removed the bolt from a lot of guns, so that soldiers couldn’t hurt themselves.

De citaten van Greg laten zien dat de onzekerheid die het leven in een oorlogssituatie met zich meebrengt van invloed is op het individu. Carl von Clausewitz omschreef dit een eeuw eerder in de beroemde woorden ‘*War is the realm of uncertainty*’ (Clausewitz in Robben 2010: 138). De onzekerheid waarin de Amerikaanse soldaat op uitzending verkeerd staat lijnrecht tegenover de ‘zekerheid’ en ‘veiligheid’ waar hij/zij voor strijd en voor staat. Dit toont aan dat er sprake is van een discrepantie tussen de beeldvorming over oorlog binnen het politiek nationalistische discours en de realiteit van het oorlogsgebied.

Volgens Greg werd er onderling niet over dit soort gebeurtenissen gesproken. De onderlinge verstandhouding tussen soldaten was niet erg open, volgens Greg kwam dit ook mede door de militaire hiërarchie die je handelen en denken probeerde te beïnvloeden om zo wenselijk gedrag onder militairen te construeren. Elk knoopje van je uniform moest volgens Greg goed zitten. Greg betoogde dat deze ‘overdreven’ vorm van discipline werd gebruikt om Vietnam taferelen, zoals losgeslagen soldaten, te voorkomen. Naast de overdreven vorm van discipline was er volgens Greg ook sprake van corruptie.

There was a guy in my platoon who was really close at getting promoted from specialist to sergeant. But before his promotion he did something really stupid. Because of that ‘accident’ we all had to give a statement of what had happened. I asked my commander if I should tell the truth or the ‘no shit truth’. I ended up writing the ‘no shit truth’ when I was done the guy who I was writing about came to collect the statement. Later that day he got promoted and I was called into the office, because my statement was the only one who was different. As a result I got one month of extra duty because they thought I lied.

De extra dienst hield in, dat hij naast zijn ‘normale’ werkdag nog extra klusjes doet op de basis. Hierdoor had Greg soms maar vier uur slaap per nacht. Vervolgens vertelde Greg dat hij een maand geen contact mocht opnemen met zijn vriendin, zelfs niet om te laten weten dat hij nog leefde.

“At one point I couldn’t sleep anymore. The only thought that crossed my mind was: how can I kill my sergeant.”

De aanraking met corruptie in samenhang met de hiërarchische masculiene militaire structuur en het destructieve geweld van medesoldaten resulteerde bij Greg tot een sterke aversie van de militaire structuur en de Amerikaanse staat.

De verhalen van Greg, Brent, Wil en Matt laten zien dat het binnen het politiek nationalistisch discours geconstrueerde beeld van de ‘Ander’ als het kwaad en het naakte leven, doorwerkte in de militaire cultuur/ structuur. Disciplinerend en gehoorzaamheid werd binnen de militaire structuur ingezet om deze beeldvorming te handhaven en te doen circuleren. Als gevolg van deze beeldvorming begonnen de morele grenzen van sommige soldaten gedurende de basistraining en de uitzending steeds verder te eroderen. Wat aan de erosie van morele grenzen bijdroeg was de nieuwe vorm van oorlogsvoering die in Irak leidde tot een continue gevoel van angst en onzekerheid aangezien elke Iraakees de vijand kon zijn en elk huis of auto een bewaarplaats kon zijn van explosieven. Dit leidde bij veel medesoldaten van de veteranen tot een explosie van geweld. Dat het gebruik van geweld binnen de militaire structuur werd gelegitimeerd is te verklaren aan de hand van de ‘uitzonderingstoestand’ van Agambé (1998). Wat de verhalen van de veteranen uit Coffee Strong echter laten zien is dat de oorlogservaring bij veel soldaten leidde tot psychologische druk. Oorlogservaring doet zoals de antropologe Nordstrom (1997, 2004) betoogde wel degelijk iets met het ‘zelf’.

De veteranen die ik heb gesproken in Coffee Strong raakte door de in dit hoofdstuk uiteengezette ervaringen in de basistraining en op uitzending steeds verder verwijderd van hun militaire ‘broeders’ en het idee dat Irak een bedreiging vormde voor de Amerikaanse veiligheid. De vier veteranen bereikte gedurende hun uitzending een punt waarop zij zich openlijk begonnen te verzetten tegen de militaire structuur en het politiek nationalistische discours waarin zij waren verwickeld. Niet alleen getuigd dit van moed, ook laat dit zien, dat de ervaringen die zij hebben meegemaakt onderdeel zijn geworden van hun eigen identiteit en dat zij aan deze transformatie van het ‘zelf’ betekenis proberen te geven. De ervaringen op

uitzending en in de basistraining waren voor de veteranen eveneens reden genoeg op na het aflopen van hun contract het leger te verlaten. Dit betekende niet dat zij hierdoor hun oorlogservaring direct een plek konden geven. Het uit dienst treden betekende een nieuw hoofdstuk in het leven van de veteranen. Een hoofdstuk waarin betekenisgeving aan en bewustwording van het getransformeerde 'zelf' centraal staat. In het volgende hoofdstuk ga ik in op de rol die Coffee Strong, studie en familie spelen in dit proces van betekenisgeving.

*War feeds my soul
It gives me purpose
fire coursing through my veins
water through my eyes
gunpowder through my fingers
heart beats with adrenaline
Mother slaps my face with a kiss
Everything is upside down
right side up
I hide
I forget
I pray
Home is gone
sleep in sweat
drink piss
hurt people
hurt myself
war feeds my soul
It gives me purpose
phoenix rise
flip the coin
wear black in summer
family safety brief
found the struggle
the new war
a new way to fight
fire coursing through my throat
water through my eyes
music moves my fingers and feet
love feeds my soul
it gives me purpose*

Irak veteraan Viges: 2011 Warrior Writers⁶

---

⁶ Dit gedicht is geplaatst op 02-06-2011.

IV Invulling

“In 2004 I deployed to Iraq. In 2005 I refused to return to Iraq. To the average conservative I am a traitor and a sissy. To the average liberal I am deranged and damaged. Now and forever, I stand alone.”

Irak veteraan Matt

Hoewel het citaat van Matt niet generaliserend is voor alle veteranen, herkennen veel veteranen zich toch in de laatste zin. Alle vier de veteranen die ik heb gesproken binnen de muren van Coffee Strong, voelde zich direct na terugkomst uit Irak alleen. De terugkomst uit Irak en het verlaten van het Amerikaanse leger betekende voor de veteranen een nieuw hoofdstuk in hun leven. De veteranen diende om te gaan met hun in hoofdstuk drie besproken veranderde ‘zelf’ binnen een maatschappij en sociale omgeving die nagenoeg onveranderd was.

Hoofdstuk drie was gebaseerd op terugblikkende verhalen die werden uitgesproken binnen de muren van Coffee Strong. De inhoud van deze verhalen boden inzicht op hun ervaringen op uitzending naar Irak en binnen het Amerikaanse leger, maar aan deze verhalen kleeft nog een andere dimensie. Deze dimensie duid ik aan de hand van citaat afkomstig uit het werk van de antropologe Carolyn Nordstrom (1997: 20) *Narrative is experience. But it's not the experience of that which it narrates*. Hiermee wil ik laten zien, dat het vertellen van een verhaal een andere ervaring is, dan de ervaring waarover in het verhaal wordt gesproken. Deze ervaring van het vertellen van het verhaal hangt zoals eerder aangestipt samen met factoren zoals de locatie en de persoon waar en waarmee het gesprek of verhaal wordt gedeeld. Voor de vier veteranen die ik gedurende mijn veldwerk heb gesproken, speelden de locatie Coffee Strong, familie, lotgenoten en de studie die zij volgde een grote rol in de wijze waarop zij hun verhaal aan mij vertelde. Deze factoren zijn eveneens te koppelen aan de *agency* van de veteranen. Niet alleen zetten lotgenoten, familieleden, studie en Coffee Strong de veteraan aan tot handelen, ook wordt het handelen van de veteraan door deze factoren beïnvloed en mogelijk gemaakt. De veteranen zijn dus continue in interactie met hun sociale omgeving, en bestaande structuren waarin zij zich bevinden. Hier kom ik in paragraaf 4.2 op terug.

In dit hoofdstuk staat het handelen van de veteranen en het doorlopende proces van betekenisgeving aan hun eigen ervaringen centraal. De voornaamste rol in dit proces wordt ingenomen door Coffee Strong. Om dit duidelijk uit een te kunnen zetten zal ik in de eerste

paragraaf eerst de context van Coffee Strong beschrijven. Vervolgens zal ik laten zien hoe de veteranen Coffee Strong ‘gebruiken’ in hun proces van betekenisgeving. Doordat familie, lotgenoten en studie indirect verbonden zijn aan de aanwezigheid van de veteranen in Coffee Strong zullen deze factoren als een rode draad door deze paragraaf lopen. Ik sluit het hoofdstuk af met de door de veteranen uitgesproken plannen voor de toekomst.

4.1 De context van Coffee Strong

Op 4 november 2008 werd door een groep jonge Amerikaanse veteranen het antioorlog koffiehuis Coffee Strong opgericht. De oorspronkelijke grondleggers van Coffee Strong waren jonge mannen die mee hadden gedaan aan ‘Operation Iraqi Freedom’ die in 2003 was gestart. In eerste instantie was Coffee Strong een echt café, waar koffie, broodjes en gebak werd verkocht (voor actieve soldaten en veteranen was de koffie gratis). In de avonden werd het koffiehuis gebruikt door het lokale hoofdstuk van Iraq Veterans Against the War (IVAW) waar de grondleggers eveneens lid van waren. In de avonden werd er professionele assistentie geboden aan militairen of veteranen voor bijvoorbeeld ontslagregelingen of seksueel trauma. Het idee om Coffee Strong op te richten was ontstaan na het bekijken van de in 2005 verschenen documentaire van David Zeiger *Sir, no Sir!* Deze documentaire laat zien hoe de koffiehuis bewegingen tijdens de Vietnam oorlog tot stand kwamen en openlijk protesteerde tegen de oorlog. De naam Coffee Strong is een persiflage op de slogan van het Amerikaanse leger die luidt Army Strong.

De antropologe Lisa Gilman heeft vanaf 2008 tot 2010 antropologisch veldwerk verricht bij Coffee Strong. In het boek *Warrior Ways, Explorations in Modern Military Folklore* (2012) geeft Gilman een gedetailleerde etnografische weergave van de locatie. Het eerste wat Gilman beschrijft is dat de muren binnenin Coffee Strong volgeplakt waren met politieke kunst, posters en punk flyers. Er heerste een sterk antioorlog decor en boven de toonbank hingen t-shirts met zelfgemaakte prints die te koop waren. Voor in het koffiehuis stonden computers waar je gratis op internet kon en was er zithoek waar men kon loungen en greep kon doen in de links georiënteerde boekenkast. Hierdoor verschilde de locatie compleet van omliggende fastfoodketens en kappers. Volgens Gilman is Coffee Strong vooral een plek waar veteranen en actieve soldaten kunnen samenkomen om hun verhalen te delen. Veel van de veteranen die vrijwillig actief zijn voor Coffee Strong dragen volgens Gilman nog zelf aangepaste delen van hun militaire uniform. Gilman betoogt, dat de militaire identiteit nog een grote speelt in het leven van de veteranen in Coffee Strong. De paradox is dat het foutief dragen van het uniform juist wordt gebruikt om in te gaan tegen de bestaande militaire

cultuur/ structuur. Hoewel er een sterke politiek activistische sfeer hing, kwam dit volgens Gilman niet direct terug bij één op één ontmoetingen met klanten. In deze ontmoetingen ging het volgens Gilman vaak om een eerste niveau van herkenning en interactie, waarna vaak de barista niet over ging tot organisatorische actie. Hoewel de aankleding volgens Gilman liet zien, dat er over geladen onderwerpen gesproken kon worden, schrikt het eveneens actieve soldaten snel af. Zo beschrijft Gilman, dat een soldaat vertelde dat hij maanden heeft gewacht om naar binnen te gaan aangezien hij de stickers en flyers op de ramen had geïnterpreteerd als pro-oorlog.

Anno 2013 bestaat Coffee Strong nog steeds, maar zijn veel van de oorspronkelijke grondleggers niet meer verbonden aan de organisatie. Eveneens is Coffee Strong sinds april 2013 twee panden verderop verhuisd, waarbij het concept van een koffiehuis is vervangen door dat van een 'worker center'. Ten tijde van mijn komst in februari 2013, was Coffee Strong nog bezig met het verkrijgen van alle benodigde vergunningen. Halverwege maart kon er begonnen worden met het inrichten van de nieuwe locatie, waarbij de planning was om op 1 april 2013 te openen. De taken werden verdeeld tussen Andrew, Alex en mijzelf. Ik werd verantwoordelijk voor het inrichten van de conferentie ruimte, het magazijn, de schoonmaak en de aankleding. Het nieuwe pand bestaat uit een voorste lichte ruimte, met witte muren en grijs tapijt. Dit deel van het gebouw dient als eerste ontmoetingsruimte, waar veteranen of soldaten kunnen relaxen op de banken, een potje tafeltennis konden spelen, tv kunnen kijken of gebruik kunnen maken van computers met gratis internet. Eveneens is er een boekenkast met links georiënteerde werken met titels zoals: *The Bush Agenda*, *The Tyranny of Oil*, *Against all Enemies*, *American Power* en *Prisoner of Conscience*. Direct naast de voordeur staat een bureau die bemant wordt door een vrijwilliger van Coffee Strong, dit was neergezet met de intentie, dat mensen die binnenkomen direct geholpen kunnen worden. Achterin de voorste ruimte hangen folders met betrekking tot informatie over verschillende mogelijkheden om het leger uit te stappen, seksueel trauma, hulp bij het vinden van een huis, veteranen centra, informatie over het Post Traumatische Stresssyndroom (PTSS) etc. Het achterste deel van het gebouw bestaat uit de kantoorruimte van Alex en Andrew, een bureau voor stagiaires, een magazijn, een kleine vergaderkamer en een grote conferentieruimte. Op de ramen hangen stickers met daarop de diensten die Coffee Strong aanbied zoals, juridische bijstand, hulp bij ontslagregelingen, inzage in rechten van de soldaat en hulp bij het aanvragen van andere toelagen.

De nadruk in de nieuwe locatie ligt volgens Andrew en Alex vooral op bieden van professionele hulp. Zowel de burger als de veteranen vrijwilligers worden intern getraind om

soldaten of veteranen die binnen zouden komen lopen zo goed mogelijk te begeleiden. Coffee Strong zet zich eveneens in voor georganiseerde bijeenkomsten of activiteiten die de oorlogsvoering en militaire superioriteit van Amerika bekritisieren. Volgens Alex wordt dit enerzijds gedaan vanwege de antioorlog doelstellingen van Coffee Strong, maar anderzijds wordt dit ook gedaan voor nieuwe en bestaande particulieren donateurs. In Coffee Strong zelf merk je buiten de onderlinge gesprekken en de links georiënteerde boekenkast namelijk niet veel van deze antioorlog sentimenten. Bij het aankleden van de voorste ruimte werd mij bijvoorbeeld verzocht niet de posters uit de oude locatie op te hangen aangezien dit te politiek geladen was. Er werd afgesproken voorlopig niets aan de muren te hangen, aangezien ze geen mensen wilde afstoten. Zowel Matt als Greg hadden de oude locatie meegemaakt en steunde dit besluit. In mijn gesprekken met Matt en Greg vertelde zij, dat je als hulpzoekende veteraan of soldaat helemaal niet zit te wachten op politiek geladen slogans en posters. Ze vonden zelfs, dat de locatie er gezonder uitzag. In het achterste gedeelte van het gebouw werden wel schilderijen opgehangen van de expositie War is Trauma, die opgezet was door IVAW, waar Alex en Andrew lid van zijn. Deze schilderijen zijn tekeningen van veteranen uit Irak of Afghanistan en richten zich op thema's als racisme, seksueel trauma en PTSS. Volgens Alex en Andrew zijn dit thema's die voor iedereen herkenbaar zijn en hierdoor minder provocerend.

Hoewel er nog wel gratis koffie beschikbaar is, lijkt de nieuwe locatie van Coffee Strong niet meer op de locatie beschreven door de antropologe Lisa Gilman. De uiterlijke verschijning en het interieur van het gebouw is veranderd en ook heb ik geen vrijwilligers gezien, die nog delen van hun uniform dragen. Dit wil niet zeggen dat hun militaire identiteit een minder grote rol speelt in hun leven. Coffee Strong is nog steeds een plek is waar veteranen en soldaten over hun oorlogservaring praten en hulp kunnen zoeken. Ik achtte het van belang om de 'professionalisering' van de organisatie te beschrijven, aangezien de omgeving waarin de veteranen zich bevinden van invloed is op de betekenis die zij hier aan toekennen. Dit zagen we terug in het commentaar van Matt en Greg, die beide de nieuwe locatie van Coffee Strong omschreven als gezonder en minder politiek geladen. De nadruk ligt nu vooral op het bieden van hulp aan soldaten en veteranen, wat een grote rol speelt in de motivatie van de vier veteranen om zich in te zetten voor Coffee Strong. In de volgende paragraaf zal ik dieper ingaan op de rol die Coffee Strong speelt in het proces van betekenisgeving aan de eigen ervaringen van de vier veteranen. De factoren studie, familie en lotgenoten zullen hier eveneens in besproken worden.

4.2 Betekenisgeving

Zoals we in hoofdstuk drie zagen kwamen de vier veteranen terug van uitzending met een gevoel dat zij door de Amerikaanse staat waren misleid en gebruikt. De Irakezen waren niet het ‘Kwaad’, Amerika en zijn imperialistische drang vormde volgens de vier veteranen het ‘Kwaad’. Binnen hun peloton waren de vier veteranen op het gebied van hun denkbeelden in de minderheid. Volgens de antropologen Catherine Lutz en Matthew Gutmann (2010) trachtten veel veteranen en soldaten die twijfelen over hun missie, toch een positieve betekenis toe te kennen aan hun daden. Vaak resulteert dit in onderbouwingen als ‘I did the right thing and I did an honorable thing’ (Gutmann & Lutz 2010: 145). Toch blijven er veel veteranen en soldaten met een schuldgevoel rondlopen. Dit schuldgevoel zie je ook terug bij de veteranen in Coffee Strong.

“By 2010, I hated the Army. I hated myself for being in the Army (...) I finally realized I could not justify continued involvement and I decided to quit.”

Irak veteraan Wil

“I feel like I was an ignorant child who fell for the wrong ideal.”

Irak veteraan Brent

“I feel stupid for not researching the war earlier.”

Irak veteraan Greg

Hoewel de vier veteranen nog steeds rondlopen met dit schuldgevoel was een eerste stap in het omgaan hiermee het openlijk uitspreken van hun antioorlog sentimenten. Voor de vier veteranen is Coffee Strong dan ook een plek, waar deze sentimenten kunnen worden uitgesproken en waar zij in contact kunnen komen met zoals Wil noemde ‘like-minded comrades’. In het verlengde van het eerder besproken ‘broederschap’ van Benedict Anderson (2006), lijkt er binnen de Coffee Strong gemeenschap sprake te zijn van een eigen gevormd broederschap. Echter, wordt de cohesie tussen de veteranen binnen Coffee Strong niet gestimuleerd door het sterven voor het vaderland of elkaar, maar door een zelfde gedachte met betrekking tot de militaire cultuur, oorlog en de Amerikaanse staat. Hieronder enkele voorbeelden van de wijze waarop de vier veteranen hun gedachtegang binnen de muren van Coffee Strong hebben gearticuleerd.

“It’s a shameful notion, in retrospect...realizing how much of the politics were completely false, and how the media machine was (and still is, in my opinion) employed to sensationalize and mobilize against manufactured enemies.”

Irak veteraan Wil

“I was just a thug for American oppression. This "War on Terror" is a joke! We are the terrorists! We are the Romans, Nazis, Mongols, Etc. of our Era in history and we gloss it over with a veneer of "Freedom" and everyone drinks it up with relish.”

Irak veteraan Brent

“Every war after WWII is just a form of American imperialism. That’s why I don’t celebrate the 4th of July. Because all they want is oil.”

Irak veteraan Greg

“You can damn sure say I am an anti-nationalist.”

Irak veteraan Matt

Coffee Strong als antioorlog organisatie kan in deze context worden omschreven als de ‘belichaming’ van de door de vier veteranen uitgedragen overtuigingen. Deze overtuigingen kwamen duidelijk naar voren in de dagen na de explosies gedurende de marathon van Boston op 15 april 2013. Elke dag stond de televisie in Coffee Strong op verschillende nieuwszenders zoals CNN en Al Jazeera America. Net zoals in de kranten prijkte de headlines op de televisie ‘Terrorist attacks in Boston’. Samen met Greg, Andrew, Vietnam veteraan Dave en burger vrijwilliger Fred bespraken we de aanslag. Het eerste wat Fred opmerkte was dat de vijftien doden die eerder die dag waren gevallen in Texas de headlines niet meer haalde. Volgens Fred en Greg kwam dit doordat de vijftien doden in Texas het gevolg was van een explosie in een Amerikaanse fabriek en dat dit ongewenste publiciteit zou zijn voor het Amerikaanse bedrijf. Wat zowel Greg, Andrew en Dave eveneens direct aanstipte was de uitvergroting van de reddingsactie van Carlos Arredondo. Volgens Greg, Andrew en Dave werd zijn reddingsactie uitvergroot aangezien de zoon van Carlos is gesneuveld in de ‘War on Terror’. In de foto’s op internet en op de voorpagina van verscheidene kranten poseerde Carlos met de Amerikaanse vlag. Volgens Greg zijn dit soort foto’s een vorm van propaganda waarin het belang van de ‘War on Terror’ extra wordt benadrukt. Tegelijkertijd stelt Greg dat de media met opzet verwijst naar de omgekomen militaire zoon van Carlos. De militaire zoon en Carlos worden volgens Greg beide gebombardeerd tot nationale helden. De uitspraak van Greg

verwijst naar de problematiek dat veel veteranen zichzelf niet herkennen in het door de Amerikaanse staat/ samenleving uitgedragen beeld van de Amerikaanse soldaat/ veteraan als held. De burgers die veteranen en militairen als helden beschouwen zijn volgens Greg, Matt, Brent en Wil dan ook niet goed geïnformeerd en ontwetend.

“I don't view myself as a hero at all! It is horrible how much support our uneducated youth get to join the military and support the US military industrial complex. I really hate how the media rationalizes war and the way civilians just buy the crap.”

Irak veteraan Brent

“I don't consider myself a hero, as much as a pawn. I feel duped. I feel shame for my fellow citizens' apathy and indifference. I think I covered the nationalistic propaganda and the role it played in sounding the drums of war, against a fictitious enemy.”

Irak veteraan Wil

“People who think we are heroes have no clue what they are talking about, and I want nothing to do with them.”

Irak veteraan Greg

Dit soort uitspraken laten zien hoe groot de kloof is tussen een groot deel van de samenleving en de vier veteranen. De veteranen herkennen zich niet in het geschetste beeld van de veteraan als held en proberen zich hiervan te distantiëren. Dit resulteert in een teruggetrokken leven. Waarbij zij alleen contact houden met mensen met dezelfde gedachtegang. Echter, zelfs als burger vrijwilliger bij Coffee Strong merkte ik, dat ik ondanks dezelfde gedachtegang toch (niet opzettelijk) van bepaalde gesprekken werd buitengesloten. Tijdens deze conversaties werden er namelijk vaak militaire termen aangehaald en werden er voorbeelden uit hun oorlogservaring gebruikt om hun denkbeelden te ondersteunen. Op de feestelijke opening van Coffee Strong op 13 april 2013 merkte ik op, dat de burger vrijwilligers Joe en Brennan met elkaar stonden te praten, terwijl verderop de veteranen Greg, Brent, Rick en Joshua het recente ontslag van Rick bespraken. Hoewel ik er wel bij had kunnen gaan staan, voelde het op dat moment ongepast. Gedurende de dag bleven deze twee groepen gescheiden. Duidelijk werd dat je als burger niet de ervaringen hebt om over deze onderwerpen mee praten. Mijn eigen bevinding werd bevestigd toen Greg mij vertelde dat ondanks de gesprekken tot diep in de nacht, zijn vrouw zich niet kan inleven in zijn ervaringen zoals de veteranen in Coffee

Strong dit kunnen. Ook Wil realiseerde zich dat zijn relatie tussen hem en zijn vrouw en dochter na uitzending niet meer hetzelfde was.

Coming back from Iraq, I found there were a lot more arguments with my wife. My daughter didn't seem to rely on me for anything anymore...no requests for bedtime stories, no couch cuddles. I guess I had changed, though I didn't feel like I had. My wife said I was different, though.

Matt en Brent gaven aan hun familie niet veel te zien, maar lieten weten gesteund te worden in de keuzes die zij maken. Brent vertelde dat zijn opa gewond was geraakt in Vietnam en dat deze pas laat de financiële uitkering kreeg waar hij recht op had. Zijn opa had hem na zijn schotwond in Irak dan ook op het hart gedrukt te vechten waar hij recht op had. Familie en relaties zijn dus wel degelijk van belang, maar desondanks kan je als veteraan alsnog het gevoel hebben dat je er in de woorden van Matt, alleen voor staat. Het eerder besproken onderlinge broederschap tussen 'lotgenoten' is dus voor de veteranen van immens belang.

Coffee Strong is niet alleen een plek waar de vier veteranen zich begrepen voelen en hun ervaringen kunnen delen, ook kunnen ze hier hun oorlogservaringen gebruiken voor het bieden van hulp. Zoals Brent verwoordde:

I joined Coffee Strong as a requirement for class but it is a symbol for a change in focus for my life. I want to do something that has meaning. I don't want to measure my importance in our society by dollars-per-hour, do you know what I mean? I have the perspective and experience to effectively help with Coffee Strong, so I guess the shoe fits!

Het kunnen bieden van hulp aan soldaten of andere veteranen draagt bij aan het verminderen van het eerder besproken schuldgevoel en de drang om iets betekenisvol te doen.

Vrijdagochtend 12 april 2013 draaide ik de vrijwilligersdienst met Brent. Ik had inmiddels al twee weken ervaring met het beantwoorden van binnenkomende telefoontjes en gunde Brent de ruimte om in zijn eerste vrijwilligersdienst het roer over te nemen. Al vrij snel belde er een soldaat in actieve dienst voor een vraag over artikel 138.⁷ Hoewel Brent eerst nog wat onzeker oogde, ebde dit al snel weg. Nadat het telefoongesprek was afgelopen, vroeg ik hem hoe het was gegaan. Al glunderend vertelde Brent dat hij van het half uur dat hij met de soldaat aan de

---

⁷ Artikel 138 biedt de soldaat de mogelijkheid om tegen beslissingen van zijn meerdere in te gaan als de soldaat zich hierdoor verongelijkt voelt. Voor meer informatie: <http://girightshotline.org/en/military-knowledge-base/topic/grievances-article-138-complaints>, bezocht op 11-08-2013.

lijn zat ze zeker twintig minuten hadden gepraat over het in dienst zijn. Volgens Brent zat de soldaat ook vooral verlegen om een luisterend oor. Brent gebruikte gedurende zijn telefoongesprek zijn veteranen identiteit om de soldaat aan de andere kant van de lijn te helpen. Indirect droeg dit ook bij aan de zelfwaardering van Brent zelf, aangezien hij straalde toen hij zijn ervaring aan mij vertelde. Zoals de antropologe Lisa Gilman stelt: “*His participation in the war makes him a significant antiwar advocate. It’s a veterans privilege*” (Gilman in Eliason & Tuleja 2012: 194-195). De professionalisering van Coffee Strong betekent eveneens dat er voor de vier veteranen de mogelijkheid bestaat om binnen Coffee Strong nog verder te worden bijgeschoold in bijvoorbeeld regelgeving binnen de VA, om zo nog betere hulp te kunnen bieden. Deze bijscholing en het bieden van hulp vormt eveneens de betekenisgeving die de veteranen geven aan hun ‘zelf’.

In het verlengde van scholing, zag ik in de studiekeus van de vier veteranen ook dezelfde drang terug om iets te willen bijdragen of te betekenen. Alle vier de veteranen studeren, of hebben gestudeerd aan het Evergreen State College in Olympia. Volgens de vier veteranen studeren er op het Evergreen State College veel veteranen uit de regio. Op dit liberale college wordt je niet beoordeeld aan de hand van cijfers, maar aan de hand van feedback. Voor Matt telde dit zwaar mee in zijn besluit zich hier in te schrijven.

“I was judged by the VA for my benefits. They told me that my experience in Iraq wasn’t life threatening enough. How can they judge my experience?”

Matt kan sinds zijn afspraak bij de VA moeilijk om gaan met het worden beoordeeld. Volgens hem is het Evergreen State College voor hem een perfecte keus, aangezien je door middel van feedback en goede gesprekken tot een goed resultaat kunt komen. Alle vier de veteranen volgen colleges in het verlengde van sociaal activisme of natuurbehoud. Veelal kunnen ze bepaalde stages of punten behalen door opdrachten te volbrengen binnen non profit organisaties zoals Coffee Strong. Zo ontwierp Wil het nieuwe logo van Coffee Strong en vervult Greg momenteel zijn maatschappelijke stage in Coffee Strong. Het streven naar (sociale) rechtvaardigheid en het willen bijdragen aan de samenleving wordt dus duidelijk weerspiegeld in hun studiekeus en betrokkenheid bij Coffee Strong.

Frappant is dat deze studiekeuze bij Wil, Matt en Greg mogelijk is gemaakt door hun tijd bij het leger. Door te hebben gediend in het Amerikaanse leger hebben zij recht op de GI Bill. De GI Bill biedt een financiële vergoeding voor het huren van een onderkomen en het

volgen van een studie.⁸ Zowel Greg, Wil en Matt maken gebruik van deze mogelijkheid. In deze context maken de veteranen gebruik van bestaande structuren waarin zij zich bevinden (Giddens 1984). Deze keuze laat zien dat structuren het individu dus niet altijd hoeven te limiteren, maar kunnen worden ingezet voor eigen handelen (Brennan 2002; Sylvain 2002). In het geval van de drie veteranen zetten zij hun ervaringen in hun diensttijd om in de mogelijkheid tot studeren, waardoor zij hun toekomst proberen vorm te geven naar eigen wens. Ook in dit proces heeft Coffee Strong een belangrijke rol gespeeld, aangezien de vrijwilligers Joe, Brennan, Dennis, Ann en Dave de drie veteranen hebben geholpen met het regelen van al het papierwerk omtrent de aanvragen. Momenteel zijn zij ook bezig om de ontslagregeling van Brent aan te vechten, die vanwege zijn oneervolle ontslag geen aanspraak kan maken op de GI Bill. Coffee Strong is niet alleen een plek waar de veteranen andere lotgenoten kunnen helpen, het is eveneens een plek waar ook zij worden geholpen.

4.3 Toekomstplannen

Tijdens de persoonlijke gesprekken met de vier veteranen werden ook de plannen voor de toekomst besproken. Hoewel ze veelal nog bezig zijn met hoe zij hun leven willen invullen hadden alle vier de veteranen een duidelijk beeld van wat zij met hun toekomst zouden willen.

My dreams for the future are to finish school, and earn a decent living as a graphic designer/web designer/illustrator. It would be INCREDIBLY cool if my work involved design for human rights and social change, but those things don't attract banks so I have my doubts I will find a living doing that. I just hope I can make an effort in changing American culture in positive ways.

Irak veteraan Wil

“In the future I would like to maybe have my own farm, and perhaps do something with permaculture. The ultimate would be if the farm could be a place where veterans can follow courses in how to build their own permaculture farm.”

Irak veteraan Greg

“First of all I would like to continue my work in Glacier Bay National Park. But besides that I would really like to set up a shelter where soldiers or veterans can stay for only a few dollars, and I would like to stay involved with environmental issues.”

---

⁸ Meer informatie over de GI Bill is te vinden op: http://www.gibill.va.gov/benefits/post_911_gibill/index.html, bezocht op 07-08-2013.

Irak veteraan Matt

“When I am done with school, I want to travel to South America. After that I maybe want to pursue a master degree at Evergreen, but I am not sure yet. I would also like to continue using my experience to help other veterans.”

Irak veteraan Brent

De toekomstplannen van de vier veteranen weerspiegelen duidelijk het vervolg van de invulling die zij doormiddel van hun studie en Coffee Strong aan hun leven hebben kunnen geven. De betrokkenheid bij Coffee Strong en het volgen van een studie aan het Evergreen State College hebben de veteranen in staat gesteld zich verder te kunnen ontplooiën en nieuwe invulling te geven aan waar zij voor willen staan. Deze invulling wordt bij alle vier de veteranen gekenmerkt door een activistische drang om zich in te zetten voor sociale rechtvaardigheid, andere veteranen en de bestaande Amerikaanse cultuur op een positieve manier te beïnvloeden.

V Conclusie

Dit onderzoek is ingegaan op de vraag hoe bepaalde veteranen zich door hun uitzending bewust zijn geworden van het mondiale en nationale decor waarbinnen de ‘War on Terror’ zich afspeelt en hoe zij met de impact die deze processen hebben op het ‘zelf’ proberen om te gaan. Om een duidelijk en gestructureerd antwoord op de vraag te kunnen geven zal ik deze uiteenzetten in twee delen. In het eerste deel geef ik aan de hand van eigen bevindingen en theoretische visies antwoord op de vraag hoe veteranen zich door hun uitzending en diensttijd bewust zijn geworden van het mondiale en nationale decor waarbinnen de ‘War on Terror’ zich afspeelt. Vervolgens geef ik in het tweede deel antwoord op hoe de veteranen met de impact die deze processen hebben op het ‘zelf’ proberen om te gaan. Ik eindig de conclusie met een paragraaf gericht op consequenties, reflectie en ontdekkingen waarna ik afsluit met ideeën voor eventueel vervolgonderzoek.

5.1 Bewustwording

In deze paragraaf verklaar het proces van bewustwording aan de hand van de drie onderstaande observaties.

Ten eerste kwamen de vier veteranen er gedurende hun uitzending naar Irak achter, dat het merendeel van de Irakezen niet in het door de Amerikaanse staat en militaire structuur geconstrueerde beeld van de terroristische ‘Ander’ paste. De verhalen van de vier veteranen lieten zien, dat het politieke nationalistische discours gebaseerd op ‘Wij’ versus ‘Zij’ en ‘Goed’ tegen ‘Kwaad’ doorwerkte in de militaire cultuur/ structuur. Gedurende de diensttijd en de uitzending naar Irak bleek er een discrepantie te zijn tussen de realiteit van de vier veteranen aan de frontlinie en de wijze waarop de ‘War on Terror’ werd geportretteerd in het Amerikaanse politieke nationalistische discours. De beeldvorming gebruikt door de militaire structuur radicaliseerde het beeld van de ‘Ander’ en stimuleerde hierdoor niet alleen het gebruik van geweld, ook werd het gebruik van geweld gelegitimeerd. In Irak ontspoorde deze legitimatie van geweld in veel buitensporig geweld aan Amerikaanse zijde.

Ten tweede werden veel van de verwoestingen in Irak en gewelddadige acties vanuit de Irakese bevolking door de vier veteranen toegeschreven aan de Amerikaanse aanwezigheid in Irak. Volgens de vier veteranen was het geweld gebruikt door de Irakezen een reactie op het buitensporige gebruik van geweld vanuit Amerikaanse zijde. Zoals de verhalen van de veteranen in hoofdstuk drie laten zien maakte veel Amerikaanse soldaten zich schuldig aan onnodig wapengebruik, plunderingen en soms zelfs verkrachting. Hoewel de morele grenzen

van vele Amerikaanse soldaten erodeerden, hielden de vier veteranen die ik gesproken heb tijdens hun uitzending naar Irak vast aan hun eigen normen en waarden. Hierdoor begon er een verwijdering te ontstaan tussen deze soldaten, de door de Amerikaanse staat gearticuleerde beeldvorming omtrent de ‘War on Terror’, het Amerikaanse leger en sommige van hun medesoldaten.

Ten derde herkende alle vier de veteranen zich aan het begin van hun dienstitijd niet in de gedisciplineerde militaire structuur gebaseerd op gehoorzaamheid. Volgens de vier veteranen gaat het om een ‘bully culture’ waarin het mentaal breken van personen lager in rang centraal staat. Binnen de militaire structuur werd het beeld van terroristische ‘Ander’ als het ‘naakte leven’ door de bestaande hiërarchische structuur gebaseerd op gehoorzaamheid gecirculeerd.

Uit bovenstaand blijkt dat de veteranen de realiteit van het oorlogsgebied en dienstitijd nodig hadden, om bewust te worden van het mondiale en nationale decor waarbinnen de ‘War on Terror’ op de eerder besproken nationalistische wijze werd verbeeld. De ervaringen in Irak en in het leger zette dit proces van bewustwording in gang, waardoor een transformatie van het ‘zelf’ werd ingezet. Gedurende dit proces besloten de veteranen dat zij niet langer achter het politieke nationalistische discours stonden en veranderde hierdoor in een minderheidsgroep binnen het Amerikaanse leger. Als gevolg van deze bewustwording worstelde de vier veteranen met hun identiteit, plek in de samenleving en zingeving aan hun (oorlog)ervaringen.

5.2 Invulling

Het proces van betekenisgeving aan en bewustwording van het getransformeerde ‘zelf’ stopte niet toen de vier veteranen het leger verlieten. Het uit dienst treden betekende een nieuw hoofdstuk in het leven van de veteranen. In deze paragraaf geef ik antwoord op het tweede deel van de vraag namelijk: hoe de veteranen met de impact die deze processen hebben op het ‘zelf’ proberen om te gaan. In het verlengde van het concept *agency* blijken Coffee Strong, lotgenoten, familie en de studie aan het Evergreen State College de factoren die bij de vier veteranen het sterkst bijdragen aan het proces van betekenisgeving aan het ‘zelf’.

Coffee Strong wordt door de vier veteranen als locatie beschreven waar zij voor het eerst in contact zijn gekomen met ‘like minded comrades’. Eveneens vormt Coffee Strong een plek waar zij openhartig hun antioorlog sentimenten kunnen uitspreken en eveneens hun oorlogservaringen kunnen delen. Zoals de verhalen in hoofdstuk vier laten zien, is Coffee Strong een plek waar de veteranen identiteit kan worden ingezet om andere veteranen of

actieve soldaten te kunnen helpen. De factor lotgenoten is dus niet los te zien van de locatie Coffee Strong. Opmerkelijk is, dat alle vier de veteranen zichzelf niet zien als helden. Hier komt wederom de discrepantie terug tussen de veteranen en de bestaande beeldvorming binnen het Amerikaanse politieke nationalistische discours. Binnen de Amerikaanse samenleving wordt er een beeld gearticuleerd waarin de Amerikaanse soldaten en veteranen als helden en hoeders van de Amerikaanse veiligheid en liberale waarden worden geportretteerd. Geen van de vier veteranen herkent zich in dit beeld en noemen de burgers die dit beeld steunen ontwetend en slecht geïnformeerd. Niet alleen is er dus sprake van een discrepantie tussen de veteranen en het politieke nationalistische discours, ook is er sprake van een kloof tussen een groot deel van de Amerikaanse burgers en een deel van de Amerikaanse veteranen. Deze kloof is ook (vaak onopzettelijk) terug te zien tussen de veteranen hun eigen familie en zichzelf. Hoewel de vier veteranen veel steun putten uit het begrip vanuit hun familie geven de veteranen aan, dat zij hun ervaringen nooit zo goed kunnen begrijpen zoals de andere veteranen in Coffee Strong dit doen.

Een andere factor die van belang is in het proces van betekenisgeving aan het 'zelf' vormt de studie aan het Evergreen State College. Alle vier de veteranen volgen colleges in het verlengde van sociaal activisme en natuurbehoud. Uit de verhalen van de vier veteranen blijkt dat zij hierdoor hopen de Amerikaanse cultuur in de toekomst positief te kunnen beïnvloeden. De mogelijkheid om te studeren is deels te danken aan de hun dienstdienst in het leger en deels aan Coffee Strong. Door middel van hun dienstjaren bij het leger hebben drie van de vier veteranen recht op de GI Bill, de aanvraag van deze financiële tegemoetkoming is geregeld door Coffee Strong. Coffee Strong helpt eveneens de veteranen met het regelen van ander papierwerk en biedt ze de mogelijkheid bij te scholen op het gebied van rechten van de soldaat en reglementen binnen het Amerikaanse leger. Hierdoor gebruiken de veteranen niet alleen bestaande structuren om zelf geholpen te worden, ook kunnen zij door middel van deze structuren ook anderen helpen.

Wat blijkt is dat de vier veteranen in Coffee Strong een plek en discours hebben gevonden waarin zij zichzelf herkennen en ook geaccepteerd worden. In het verlengde van het besproken broederschap van Benedict Anderson (2006) lijkt er binnen de Coffee Strong gemeenschap sprake te zijn van een nieuw gevormd broederschap. Opmerkelijk is dat de identiteit van de vier veteranen veranderd is ten opzichte van hun identiteit voor het leger en tijdens het leger. Het gevolg hiervan is, dat de identiteit van Brent, Greg, Matt en Wil als veteraan niet meer overeenkomt met hun identiteit als burger of als lid van de militaire

structuur. Coffee Strong vormt in deze context een plek waar hun veteranen identiteit zoals eerder besproken wordt herkend, geaccepteerd en onderdeel uitmaakt van een nieuw soort broederschap. Eveneens vormt het een plek waar zij deze veteranen identiteit kunnen omzetten tot iets positiefs namelijk: het helpen van andere soldaten of veteranen op basis van hun eigen ervaringen. Daarnaast is het opmerkelijk om te zien hoe de vier veteranen vervolgens gebruik maken van bestaande structuren om te kunnen studeren en zo hun leven nog verder in te vullen. Deze invulling wordt bij alle vier de veteranen gekenmerkt door een activistische drang om zich in te zetten voor sociale rechtvaardigheid, andere veteranen en de bestaande Amerikaanse cultuur op een positieve manier te beïnvloeden.

5.3 Consequenties, reflectie en ontdekkingen

Zoals ik in de inleiding heb beschreven past mijn onderzoek binnen de stelling van Anna Tsing, dat het belangrijker is om te onderzoeken hoe mensen mondialisering begrijpen en vormgeven, dan het proces van mondialisering te representeren als transcultureel historisch proces (Tsing in Inda & Rosaldo 2008: 83). Dit onderzoek sluit aan bij deze theorie en laat zien dat de ‘War on Terror’ niet kan worden begrepen als singulier proces, maar dat ook dit proces op verschillende niveaus anders kan worden begrepen en vertaald. Een voorbeeld hiervan zijn de veteranen die door middel van de non profit organisatie Coffee Strong op lokaal en regionaal niveau hun invulling aan de ‘War on Terror’ articuleren. Ik acht het van belang dit soort processen te onderzoeken omdat ook de overtuiging van in dit geval een minderheidsgroep in dialoog kan gaan met een bestaand dominant discours en diens gearticuleerde beeldvorming van een mondiaal proces als oorlog.

In het kader van Coffee Strong is het interessant non profit organisaties in de context van antioorlog bewegingen in de gaten te houden aangezien deze veelal worden gefinancierd door particulieren en dus gelijk staan aan een counterdiscours van onderaf. Dit counterdiscours kan zich ontplooiën tot een tegenbeweging van het politieke nationalistische discours die verantwoordelijk is voor de geconstrueerde beeldvorming omtrent de ‘War on Terror’.

Een consequentie die uit dit onderzoek getrokken kan worden, is dat een structuur zoals Coffee Strong eveneens noodzakelijk is om een deel van de veteranen op een behulpzame constructieve wijze de samenleving in te helpen. Ik acht de aanwezigheid van dit soort organisaties van groot belang aangezien Amerika nog steeds geëngageerd is in de ‘War on Terror’ en hierdoor in de aankomende generaties nog vele veteranen dienen terug te keren in de Amerikaanse samenleving.

Mijn onderzoek laat zien, dat het nog steeds van belang is, zelfs in een ‘westerse (liberale) grootmacht’ als Amerika, om kritisch bestaande politieke discoursen te bestuderen aangezien de macht van ideologie nog steeds de stemmen van minderheden kan onderdrukken.

Als laatste wil ik nog kort de aandacht leggen op twee ontdekkingen die in mijn veldwerk naar voren kwamen.

De eerste ontdekking laat zien dat er nog een immense discrepantie bestaat tussen veel veteranen en de Amerikaanse samenleving.

De tweede ontdekking laat zien dat Coffee Strong veel professioneler bleek dan ik in eerste instantie verwachtte.

5.4 Vervolgonderzoek

Een interessant vervolgonderzoek zou zijn om te kijken naar de samenwerking van Coffee Strong met andere non profit organisaties. Van hieruit zou de ontwikkeling van een eventueel counterdiscours verder in kaart kunnen worden gebracht.

Een ander vervolgonderzoek zou zich kunnen richten op de continue stijgende aantallen veteranen die meerdere keren zijn uitgezonden naar een oorlogsgebied. Interessant is om het zwaartepunt dan te verleggen naar de lange termijn gevolgen voor bijvoorbeeld de gezondheidszorg, of het gezinsleven.

Verder zou de discrepantie tussen het gecreëerde beeld van de veteraan als held en het eigen schuldgevoel verder onderzocht kunnen worden.

Bibliografie

Anderson, Benedict

2006 (1983, 1991) *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London / New York: Verso.

Appadurai, Arjun

2006 *Fear of Small Numbers: An Essay on the Geography of Anger*. Durham / London: Duke University Press.

Baas, Saskia

2012 *From Civilians to Soldiers and from Soldiers to Civilians. Mobilization and Demobilization in Sudan*. Amsterdam University Press.

Bauman, Zygmunt

2007 *Liquid Times, Living in an Age of Uncertainty*. Cambridge: Polity Press.

Ben-Ari, Eyal

2004 Review essay: The military and militarization in the United States. *American Ethnologist* 31 (3): 340-348.

1998 *Mastering soldiers: conflict, emotions, and the enemy in an Israeli military unit*. New York : Berghahn Books.

Braender, Morten

2009 *Justifying the Ultimate Sacrifice: Civil and Military Religion in Frontline Blogs*. PhD Dissertation. Department of Culture and Society, Aarhus University.

Brennan, Denise

2004 Selling sex for Visas: Sex tourism as a Stepping-stone to International Migration. In: *Global Woman. Nannies, Maids and Sex workers in the New Economy*. Ehrenreich, B. & A.R. Hochschild. Eds. Pp. 154-168. New York: Henry Holt and Company.

Bush, George W.

2003 *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. New York: The Continuum International Publishing Group Ltd.

Ehrenreich, Barbara

1997 *Blood Rites, origins and history of the passion of war*. New York: Metropolitan Books.

Fairclough, N

1995 *Media discourse*. London: Routledge.

Finley, Erin P.

2011 *Fields of Combat, Understanding PTSD among veterans of Iraq and Afghanistan*. New York: Cornell University Press.

Giddens, Anthony

1984 *The Constitution of Society*. Cambridge: Polity Press.

Gilman, Lisa

2012 Oppositional Positioning: The Military Identification of Young Antiwar Veterans. In: *Warrior Ways, Explorations in Modern Military Folklore*. Eric A. Eliason and Tad Tuleja, eds. Pp. 181-205. Boulder: Utah State University Press.

Grossman, Dave

1995 *On Killing, the psychological cost of learning to kill in war and society*. New York: E-Rights/ E-reads, Ltd. Publishers.

Hawkins, John P.

2001 *Army of Hope, Army of Alienation: Culture and Contradiction in the American Army Communities of Cold War Germany*. Tuscaloosa: University of Alabama Press.

Hodges, Adam and Chad Nilep

2007 *Discourse, War and Terrorism*. Amsterdam: John Benjamins Publishing.

Huntington, Samuel P.

2004 *Who are We?: The Challenges to America's National Identity*. New York: Simon & Schuster.

Juris, Jeffrey S.

2007 Practicing Militant Ethnography with the Movement for Global Resistance (MRG) in Barcelona. In: *Constituent Imagination: Militant Investigation, Collective Theorization*. Stephen Shukaitis and David Graeber, eds. Pp. 164-176. Oakland, California: AK Press.

Keegan, John

2004 *The Iraq War*. London: Hutchinson.

Lutz, Catherine

2010 *Breaking Ranks: Iraq Veterans Speak Out Against the War* (met Matthew Gutmann). Berkely: University of California Press.

2009 *The Bases of Empire: The Global Struggle against US Military Posts*. London: Pluto Press.

2002 *Homefront: A Military City and the American Twentieth Century*. Boston: Beacon Press.

Milgram, Stanley

2004 Behavioral Study of Obedience. In: *Violence in War and Peace*. Nancy Scheper-Hughes and Philippe Bourgois, eds, Pp. 145-150. Malden: Blackwell Publishing.

Mills, Sara

1997 *Discourse*. London / New York: Routledge.

Nordstrom, Carolyn

2004 *Shadows of War: Violence, Power, and international Profiteering in the Twenty-First Century*. Berkely: University of California Press.

1997 *A Different Kind of War Story*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

1995 *Fieldwork under Fire, Contemporary Studies of Violence and Survival*. (with Antonius Robben) Berkely: University of California Press.

O'Leary, Cecilia

1999 *To Die For, the paradox of American Patriotism*. Princeton: Princeton University Press.

Poole, Brian

2010 Commitment and criticality: Fairclough's Critical Discourse Analysis evaluated. *International Journal of Applied Linguistics* 20 (2): 137-155.

Robben, Antionius

2010a *Iraq at a Distance, What Anthropologists Can Teach Us About War*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

2010b Chaos, mimesis and dehumanisation in Iraq: American counterinsurgency in the global War on Terror. *Social Anthropology* 18 (2): 138-154.

Royrvik, Emil A.

2010 The Sociality of Securitization: Symbolic Weapons of Mass Deception. *Journal of Dialogic Anthropology* 2 (2): 1-16.

Scheper-Hughes, Nancy and Philippe Bourgois

2004a *Violence in War and Peace*. Malden: Blackwell Publishing.

2004b Parts Unknown: Undercover Ethnography in the Organs Trafficking Underworld. *Journal of Human Rights* 2 (2): 192-226.

Siebold, Guy L.

2007 Key Questions and Challenges to the Standard Model of Military Group Cohesion. *Armed Forces & Society* 37 (3): 448-468.

Stern, Paul and John. L Comaroff

1995 *Perspectives on Nationalism and War*. Luxembourg: Gordon and Breach Publishers.

Sylvain, Renée

2008 Disorderly Development: Globalization and the Idea of “Culture” in the Kalahari. In: *The Anthropology of globalization, a reader*. In: J.X. Inda & Renato Rosaldo Eds. Pp. 403-432. Oxford: Blackwell Publishing.

Testi, Arnaldo

2010 *Capture the Flag, The Stars and Stripes in American History*. New York/ London: New York University Press

Tsing, Anna

2008 The Global Situation. In: *The Anthropology of Globalization a reader*. Jonathan Xavier & Renato Rosaldo, eds. Pp 66-98. Malden: Blackwell Publishing.

2005 *Friction: An Ethnography of Global Connection*. Princeton: Princeton University Press.

Veraart, Wouter & Marc de Wilde

2004 In de ban van Guantánamo, een kritische beschouwing van Giorgio Agambens soevereiniteitstheorie. *Krisis 2*: 53-69.

Wimmer, Andreas

2002 *Nationalist Exclusion and Ethnic Conflict: Shadows of Modernity*. Cambridge: Cambridge University Press.

Wong, L., Kolditz, T.A., Millen, A. & Potter, T.M.

2003 *Why They Fight: Combat Motivation in the Iraq War*. Carlisle Barracks, PA: Strategic Studies Institute, U.S. Army War College.

Websites

Informatie Soldiers of Steel campagne:

<http://www.comingsoon.net/news/movienews.php?id=104066>, bezocht op 07-08-2013.

Informatie over artikel 138:

<http://girightshotline.org/en/military-knowledge-base/topic/grievances-article-138-complaints>, bezocht op 11-08-2013.

Informatie GI Bill:

http://www.gibill.va.gov/benefits/post_911_gibill/index.html, bezocht op 07-08-2013.

Documentaires

Zeiger, David

2005 *Sir! No Sir!* Amerika: Balcony Releasing.

Films

Greengrass, Paul

2006 *United 93*. Amerika: Universal Studios.

Johnston, Joe

2011 *Captain America: The First Avenger*. Amerika: Paramount Pictures.

Redford, Robert

2007 *Lions for Lambs*. Amerika: Wagner Productions.

Snyder, Zack

2013 *Men of Steel*. Amerika: Warner Bros.

Waugh, Scott

2012 *Act of Valor*. Amerika: Bandito Brothers.